

LIGA ROMÂNĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIE-CARE DUMINECĂ

Anul III. — No. 27, 28, 29, 30.

Iulie, 1898.

NOUL SISTEM DE MAGHIARIZARE

Sanaticii, cărora impotența și mioopia politicii vieneze le-a dat populațiunile din Ungaria și Transilvania în exploatare economică și drept material pentru experimente de asimilare națională, pare că simțesc sfârșitul termenului de arendă pentru care au primit aceste drepturi. De treizeci de ani, ei au făcut tot ce o clică fără conștiință și fără răspundere, fără obraz și fără simțire omenească, putea să facă spre a-și realiza plănuirile sale infame. Dar cu toate că ei au avut toată libertatea de a schingiui popoarele în-genuchiate sub călcîiul lor, cu toate că întreaga forță armată a întregului imperiu a fost pusă la dispoziția lor, apărînd și protejînd turbatele lor atentate, — ei nu pot arăta un rezultat practic în ceea ce privește maghiarizarea Românilor și a Slavilor de sub pașaliceasca lor stăpînire teroristă. Aceste națiuni se mențin viguroase, se înmulțesc și, de bine de rău, merg înainte pe calea deștep-tării conștiinții lor naționale și a culturii generale.

Cum să nu fie exasperați Maghiarii, văzînd această lipsă de rezultate prac-

tice a încercărilor lor persistente, a fărădelegilor lor și a interminabilei serii de infamii pe care le-au comis pînă acum, timp de treizeci de ani?

Dacă Ungurii ar fi oameni de bun simț, ei și-ar fi luat osteneala să studieze condițiunile etnografice, politice și sociale de peste munți și atunci de sigur ar fi înțeles, ar fi trebuit să înțeleagă, că stăruința lor de a desnaționaliza pe Români și Slavi este o aberațiune, împreunată cu primejdii colosale pentru existența Maghiarismului. Ei ar fi trebuit să se convingă măcar de un singur adevăr și anume: dacă nu le-a fost cu puțință, în interval de treizeci de ani, să maghiarizeze un singur sat românesc sau slav, atunci de cîte ori treizeci de ani le-ar trebui spre a putea desnaționaliza cele vr'o-patru mii de sate, tîrguri și orașe locuite de Români! Ei s'ar fi convins, ca orișicare om cu mintea normală, de absurditatea rîvnirilor lor furibunde și ar fi priceput, că întreaga direcție a politicii actuale a Statului ungar trebuie radical schimbată.

Ei însă, stăpîniți cum sunt de utopia nevrastenică a nivelării naționale a Statului polinațional, nu sunt

capabili de judecată, nu sunt capabili de a fi convinși de realitatea faptelor. Ei vor să înghiță întregi națiuni conștiente de menirea lor în lume, ei vor să le zdrobească și să le absoarbe puterea spre a se putea îngîna, cu oarecare temeii, în fața popoarelor civilizate ale Europei. Patima îi orbește și le ia mințile.

De aceea vedem, că ei, departe de a lua învățătură din stîrpiciumea politicii lor de pînă acum, se sufulează la noii proceduri de maghiarizare.

Noul lor plan prevede maghiarizarea cu forța brutală a tuturor școalelor nemaghiare ce au mai rămas în picioare, cu toată urgia lor de pînă acum.

Ei caută să înlănțuească întregă preoțime a naționalităților de omnipotența despotică a Statului maghiar, ei tind să maghiarizeze prin violență medievală toate numele nemaghiare ale milioanei de cetățeni de altă rassă.

Dar pentru că prevăd și ei, în momentele lor rare de luciditate, că nici așa politica lor n'are să le dea roadele pe cari ei cu febrilă nerăbdare le așteaptă, s'au hotărît să siluească popoarele prin presiune economică a se lepăda de ființa lor etnică națională.

Cetitorii noștri găsesc în altă parte a numărului de față o știre despre maghiarizare *prin foame*. Aici au ajuns Ungurii: să abuzeze în chip barbar de mizeria economică a popoarelor spre a le constrînge a se da pradă Minotaurului panmaghiar.

Dar absurdă și ridicolă e și această apucătură. Prin asemenea proceduri. Maghiarii vor putea foarte ușor să transforme pe cele zece milioane, de Némaghiari în *socialiști, dușmani*

de moarte ai Statului actual, dar nici-odată în Maghiari!

Zadarnice opinteli! Maghiarii continuînd pe această cale prăpăstioasă vor fi nevoiți în curînd să introducă *bătaia cu varga*, și ca ultimă pedeapsă *moartea prin ștreang* spre a «*înainta*» pe calea maghiarizării.

Și nici atunci, visul lor nebun n'are să se poată realiza. Nu.

Le lipsesc toate, absolut toate condițiunile spre a *putea* desnaționaliza popoarele de sub dominațiunea lor.

Iar în cît privește însuș această dominațiune: zilele ei sunt numărate. Valurile pe cari le ridică furtunoasa luptă a naționalităților din Austria au să se răspîndească, cu necesitate siderală, și asupra Ungariei și au să înece în curînd toată construcția mincinoasă a hegemoniei maghiare.

Pe nisip este deci clădit și noul sistem de maghiarizare, ca și cele *mei* vechi.

Nerva.

EDUCAȚIUNEA NAȚIONALĂ

netăgăduit, că Țara noastră a făcut însemnate progrese și sub raportul instrucțiunii publice. Avem o mulțime de școli de toate specialitățile, avem profesori numeroși și printre ei unii foarte buni; numărul analfabeților scade, încet, dar scade. Nu putem deci nega evidența: instrucțiunea noastră generală a înaintat, nivelul culturii noastre publice s'a ridicat. Și avem cuvinte a spera, că învățămîntul nostru public se va întinde și se va adînci tot mai mult.

Dar acest progres privește numai distribuirea și lărgirea *cunoștințelor*, și am susține un neadevăr și ne-am înșela cu

bună știință pe noi înșine, dacă ne-am simți mulțumiți cu acest rezultat al școalelor noastre.

Invățămîntul nostru public nu poate și nu trebuie să aibă menirea de a da societății noastre românești numai tineri *instruiți*; el trebuie să ne dea mai ales generațiuni de tineri *cultți*. Sub cultură însă nu înțelegem oameni înzestrați numai cu oarecari cunoștințe, ci oameni cari pe lângă cunoștințe au și un suflet format. Cu alte cuvinte, instrucțiunea minții trebuie să meargă paralel cu educațiunea sufletului, dacă e vorba de a cultiva o generație de oameni.

În fie-care zi cetim în ziare, că oameni netăgăduit *instruiți* comit crime. Aceasta ne dovedește, că oamenilor acestora le-va fi lipsit educațiunea, și în lipsa ei, cunoștințele nu le-au servit decît pentru mărirea poftelor și a instinctelor animale, pentru îndeplinirea faptelor reprobate de societate.

Negreșit, am fi nedrepti dacă am susține că numai în societatea noastră se găsesc oameni instruiți dar vițioși; gazetele streine ne aduc zilnic știri numeroase despre asemenea existențe la națiunile apusene. Dar acesta de sigur, nu e un cuvînt, ca noi să ne mîngîiăm cu vorba celor leneși la judecată: «*D'apoi, că și în alle țări e așa*».

Înțelegem să primim ce este *bun* în alte țări, dar nu să închidem ochii cînd ni se dă prilej a vedea relele sistemelor culturale adoptate din streinătate.

Da, și în alte țări s'a pus temeiul principal pe instrucțiune și s'a neglijat aproape cu desăvîrșire partea educativă. De aceea se și plîng oamenii de inimă din aceste țări de înfricoșata decădere a moravurilor bune, de indolența pentru binele public, de criză morală.

Poate că asemenea popoare, cari încaltea au o largă bază de tradiții culturale, vor putea trece nevătămate prin astfel de crize. Dar oare tot nevătămați am putea trece

și noi? Mă îndoiesc, și de aceea cred, că trebuie să *evităm* asemenea crize pe cît omenеște ele se pot evita.

Să căutăm deci a ne convinge despre neapărata trebuință ce este, ca școalele noastre să dea tinerilor noștri instrucție și *educație*, căci numai așa vom putea privi cu liniște în viitor.

Și să ne convingem în curînd de această trebuință, căci generațiunile tinere cresc și îmbătrînesc fără de vreme. Cine nu cunoaște tineri cu netăgăduite cunoștințe dar cu sufletele pustii? Tineri încă verzi dar plini de poftă după o viață materială comodă și plină de desfătări sensuale; tineri incapabili de preocupățiuni intelectuale și morale mai înalte?

Înțeleg, ca Statul prin școalele sale să tînză a da viitorilor săi cetățeni mijloace de a-și agonisi în mod onest un codru de piine și de a-și face, *tot în mod onest*, o stare, dar nu înțeleg ca Statul să se desintereseze de *căruacterul* generațiunilor pe care le instruește *gratuit* și cari vor fi chieste azi mîine a-l conduce pe el însuși.

Se zice uneori, că Statul nu poate avea misiunea de a educa pe copii; că această misiune ar avea-o exclusiv părinții.

Dacă ar fi să mă pronunț atît de tranșant, precum e pusă această alternativă, atunci mai curînd aș zice, că adevărata menire a Statului trebuie să fie a *crește* iar nu a *instrui* pe băeți. Căci adevărutul interes al Statului trebuie să fie, ca viitorii săi cetățeni să devină *caractere*, să devină patrioți disciplinați și gata de sacrificii pentru binele obșteșc.

Chestia de a se ști, cum își vor dobîndi cetățenii săi o existență, această chestie trebuie să preocupe în prima linie pe părinți.

Dar cel ce vrea binele țării, nu poate face aici o despărțire atît de antagonistă, ci va admite, că *familia* și *Statul* trebuie să lucreze mîna în mîna spre a cultiva în chip mulțumitor generațiunile tinere.

Și această educațiune pe care familia și Statul trebuie s'o dea copiilor trebuie să fie fizică, intelectuală și morală.

În privința morală, educația nu are nici un rost dacă ea nu este cu desăvîrșire *națională*. Noi nu putem și nu vrem să creștem pur și simplu *oameni culti*, ci *Români culti*. De aceea, limba română și literatura ei, istoria noastră națională și etnografia poporului nostru trebuie să fie cea mai de competență a noastră preocupare.

Și aceste studii ar trebui să constituie obiect de învățămînt atît în școlile secundare, cît și în toate facultățile universitare!

D. Alfred Fouillé, de la Academia franceză, publică de curînd mai multe articole foarte remarcabile în *Revue Politique et Parlementaire* asupra învățămîntului.

Autorul insistă în aceste articole cu deosebire asupra însemnătății învățămîntului limbei *latine, franceze și a filosofiei*. Dăm aici cîteva părți din aceste importante articole, pentru că ele se potrivesc — *mutatis mutandis* — de minune și la noi.

«Să nu neglijăm nici partea clasică de dragul celei practice, nici cea practică în favorul celei clasice; aceasta este regula pe care mereu au urmat-o Germanii, Englezii și Americanii, cari, după ce au fost mereu absorbiți de învățămîntul practic, sunt azi preocupați în gradul cel mai mare de învățămîntul clasic. . . .

«Rezultatul instrucțiunii enciclopedice azi la modă nu înseamnă nici măcar o gimnastică intelectuală, ci o îngîrbovire intelectuală, adeseori chiar o deformațiune a spiritului. . . .

«În Italia ca și la noi, lumea se plînge de desorganizarea studiilor clasice; toate erorile pedagogice noastre moderne au fost imitate acolo cu îngrijire, dar azi ele sunt regretate și oamenii învățămîntului caută să le elimineze.

«Să facem, ca toți elevii, atît cei de le litere cît și cei de la științe să învețe numai *ceea ce este educativ*, cu alte cuvinte ceea ce e mare și frumos, neglijînd zadarnica cercetare a detaliilor și a erudițiunii. (Autorul vorbește aici de instrucțiunea secundară N. t.).

Total în educațiune trebuie să înalțe spiritele;

totul trebuie să aibă un rost *estetic, moral și filosofic*. Ceea ce este exclusiv *instructiv* trebuie să varieze după trebuințele reale.

Cursul de *filosofie* trebuie să fie obligator numai pentru tinerii care se destină dreptului, magistraturii, profesoratului (chiar celui de științe) ci încă, și mai ales el trebuie să fie obligator pentru toți cei ce se destină pentru carierele științifice, *medicină*, etc.

Mai puțin decît ori-cine un *medic, un inginer, un profesor* poate fi dispensat de cunoștințe serioase și complete în *psihologie, în morală, în sociologie, în filosofie generală*.

Raporturile *dreptului* cu morală, cu știința socială, cu psihologia sunt atît de evidente în cit e inutil a mai insista asupra lor.

Tinerii cari nu au alt bagaj decît retorica și matematicile au să fie totdeauna victimele sofistilor și au să devină ei însuși sofști.

Deoarece nu au primit o instrucțiune *filosofică* regulată și deplină, ei își vor face filosofia vieții din jurnale și din conversațiile de după masă. Expuși fără principii și fără regulă la virtejul doctrinelor, ei, ori-cît ar poseda litera legilor, n'au să priceapă nici-odată spiritul moral și social al ori-cărei legislațiuni. Astfel ei n'au să devină decît *juriști sau politicieni*, cu un cuvînt, *oameni de afaceri*.

Este o cerință esențială, ca avocații noștri, ca medicii, ca inginerii noștri, ca cele șase sute de mii de funcționari ai Statului să constituie cu adevărat *o elită*.

Elementul esențial pentru educațiunea tinerilor este pe de o parte filosofia naturii și a spiritului, pe de alta morală și sociologia. O concepțiune despre lume, despre om și despre societate, iată ce trebuie tinerilor».

Autorul, vorbind despre materiile ce trebuiesc să constituie examenele deosebitelor secțiunii ale bacalaureatului în Franța, zice:

«Principiul fundamental trebuie să fie ca *limba franceză, versiunea latină și filosofia* să constituie obiecte de examen *la toate secțiunile*.

Spiritele tinere au nevoie de o *alimentațiune solidă, de principii, de o doctrină rațională despre lume și viață*, pe care numai filosofia le-o poate da. Dintre toate obiectele de învățămînt, acela care lasă în suflete urme neșterse, acela care deschide orizonturi necunoscute și fără

marginii asupra lumei morale și sociale, acela este filosofia. Ori și cine, dacă nu a făcut studii filosofice, chiar dacă ar avea cele mai adânci cunoștințe literare sau științifice, nu este, în fond, decît *un barbar*. El nu a primit o instrucție secundară adevărată, ci, de fapt un învățămînt primar superior. Un asemenea om va fi totdeauna un amator în litere sau un hamal în științe».

Autorul cere apoi ca aceste învățături să fie continuate și la Universitate, în toate Facultățile, formînd ele astfel *baza educativă* a tinerelor generațiuni.

E mult adevăr în ideile D. Fouillé și ele ar merita să fie judecate de toți cei ce se interesează de educația noastră națională.

Mai ales în ziua de azi, cînd mulți au pierdut razimul religios, este de neapărată trebuință să dăm generațiunilor ce vin nu numai instrucția utilitaristă, ci mai ales o întreagă concepțiune filosofică și morală, care să le serve drept punct de sprijin pentru ideile și sentimentele comunității noastre naționale.

Să ne dăm însă mai presus de toate cu toții, Stat, familie și societate toate silințele posibile de a deștepta iubire în copii pentru Țară și pentru soarta și mărirea neamului românesc, căci numai atunci cînd aceste sentimente vor fi dezvoltate în ei, se vor putea dezvolta și toate celelalte sentimente morale în ei și vom putea nădăjdui să vedem o generațiune de Români conduși de aceleași idei, de aceleași sentimente.

X. X.

ROMANUL NU PIERE!

Piarele din capitala regatului nostru au publicat mai toate — în zilele din urmă dări de seamă detaliate despre frumoasele serbări din ziua de 29 Iunie, date în inima Bucegilor, în Bușteni,

unde școala și biserica, două focare de lumină și cultură națională, fondate de administrația Domeniului Coroanei, în fruntea căreia stă neobositul patriot d. Ion Kallinderu și conduse azi de doi zeloși apostoli, Prea cuviosul Arhimandrit Dionisie și d. A. M. Michaelescu, un învățător distins, — au fost obiectul de admirație al tuturor, și unde reuniunea de cîntări din Brașov sub conducerea harnicilor și iubitorilor ei Capi d. Chelariu președinte și d. Dima dirigințe de cor, au probat cît patriotism, cîtă iubire de neam și mai ales cît sentiment au dezvoltat cu astă ocaziune frații și surorile noastre de peste munți.

Amănuntele publicate de ziare cu această ocazie, ne scutesc de a mai reveni asupra acestor serbări, asupra acestui concert, unde arta unită cu știința, și tinerețea cu frumusețea și-au dat mîna spre a petrece împreună, iar musica clasică s'au luat la dispută cu melodiile pline de farmec ale Romînilor.

Aceea ce ne interesează pe noi cetitorii Ligei, aceea sunt dator, și simt trebuința a o spune ca reporter al unei reviste menite să hrănească și să răspîndească pretutindeni iubirea de neam și solidaritatea cu tot ce e românesc, e de o natură mai intimă, de un resort psihologic, ce ar trebui să ne miște pe toți Romîni din Regat.

Vioiciunea, frumusețea, tinerețea copiilor, domnișoarelor și doamnelor din Brașov, cari fac parte din reuniunea de cîntări; apoi dulceața și timbrul unite cu știința bărbaților, în ce privește execuția *tuturor* bucăților clasice și moderne ce s'au executat în concert, m'au adus într'o stare de emoțiune, pe care nu cred că voi mai avea-o în viață.

Reuniunea a venit pînă la Bușteni cu simpla dorință de a face o excursiune, de a visita în corpore frumoasa vale a Prahovei și a da o producție musicală numai

aşa ca de obicei cum este usul la *orice societăți* din streinătate, iar pentru noi spectatorii, excursiunea a fost o *măreață sărbătoare* iar concertul *adevărate momente de delicii pentru ochi, auz, și simțire.*

Reuniunea a venit la noi *în casa noastră* — poate — ca să ne vadă de aproape la lucru și să se însuflețească dela *frații liberi* în marea luptă ce au încă să tot poarte în contra dușmănoșilor și apăsătorilor cari îi stăpinesc de veacuri. Iar noi a trebuit sa plecăm frunțile cu rușine, că între cei ce i-au primit afară de ciți-va oameni de inimă, 2—3 la număr, majoritatea n'au dat alt înțeles venirei lor, de cit înțelesul pe care-l dă ori-cine unui impresariu de teatru.

Românii și Româncile pline de viață, de simțire și farmec, din Brașov venit-au să vadă — poate — ce facem noi cei de aici, cum ne presintăm neamul în lume, și a trebuit să ducă cu ei dorul de libertate, pe care noi o întrebuițăm fără nici un folos pentru neamul nostru.

Am fost martor la venirea lor, i-am urmărit pretutindeni, la biserică, unde admirau solemnitatea serviciului, frumusețea și bogăția interioară a templului, regularitatea, disciplina și farmecul cu care corul școlai executa cele mai grele cîntări, la școală, unde figurile vesele ale copiilor premiați îți reamintea bucuria primilor ani de școală, unde întreg localul înota în tricolorul național, pe care frații noștri de dincolo nu-l pot vedea nici chiar în casa lor; la banchet unde diferența de clasă și poziție socială era înlocuită cu o familiaritate ce nu excludea tonul buneii cuviințe; unde un Român a trebuit să manifeste dorința de a vedea și la noi începuturi de asemenea natură; la concert, unde am întrecut așteptările cele mai exigente și chiar pretențioase; acolo, unde, gândul că sunt într'o țară liberă i-au făcut să se presinte astfel de măreț în cit să fie obiectul ovațiilor

celor mai mari; și aci în sala concertului îmi ziceam:

— *Doamne al Românilor! cum nu pot să smulg această scenă cu toate ființele de pe ea și s'o strămut în toate părțile lumii, ca să vadă întreaga omenire puterea de viață a poporului român!...*

Și sub influența gândirilor ce mă urmăreau atunci și sub efectul mirific ce-mi producea atunci acele zeci de piepturi tinere, nevinovate și pline de foc a trebuit să tot cugeț asupra faptului, care face pe Românii de dincolo să fie atit de solidari pînă a lăsa la o parte ori-ce prejudicii, cari în societatea noastră țin locul ori-cărei rațiuni și să-mi zic:

Nu cumva opresiunea, lipsa de libertate, neputința de manifestare a sentimentelor celor mai nobile, celor mai sfinte i-au făcut să fie astfel?

Și nu cumva noi Românii din regat, din cauza prea marei libertăți de care ne bucurăm, ne-am dedat la *acel dulce farmiente*, încit să uităm a ne desvolta tocmai în partea cea mai necesară, în cultura sentimentelor prin artă, prin muzică?

Căci ori-ce s'ar zice, în această privință stăm rău de tot. Conservatoarele noastre au produs *artiști*, dar n'au produs sentimente. În astă direcție stăm înapoia tuturor neamurilor. Și cu prejudiciile ce ne predomină și cu politica ce ne absoarbe orice pornire generoasă și cu ideile prea materialiste ce ne călăuzesc, nu vom putea să mai continuăm.

Înțelege-vom oare?

Chael.

POLITICA NAȚIONALĂ ÎN DOBROGEA

Principile Ferdinand al Bulgariei trecînd prin Constanța în țara sa, a ținut să rostească, în fața unei delegațiuni de Bulgari din România, o alocuțiune în care le-a zis între altele

să-și caute «*de afacerile lor comerciale și industriale.*»

Se vede, că Principele bulgar a accentuat aceste afaceri spre a da acestor Bulgari să înțeleagă că ar face bine să nu se amestece în politică, să nu uneltească în contra integrității statului Român.

Nu știm, dacă Bulgarii noștri îl vor fi înțeles, dat fiind că Bulgarii sunt, precum se zice, cam greoi la înțeles.

Știm însă un lucru: *trebuie* aduși la înțelegere și aceasta de cătră noi înșine.

Nu-i vorbă, de un timp încoace Bulgarii din Dobrogea au mai încetat a se agita în sensul politicii panbulgărești a celor citorva grandomani cari visează, în gazetele din Sofia, despre un imperiu bulgăresc ce ar avea să cuprindă și Dobrogea. Dar ne-am înșela amar dacă, judecând după aceasta liniște aparentă, am pierde un singur moment din vedere, că Dobrogea *trebuie* să devină cu o oră mai înainte cu desăvîrșire românească și din punctul de vedere etnic.

Am mai spus-o și o repetăm: să nu ni se facă obiecțiunea că vrînd să romanizăm Dobrogea am fi imitînd pe Maghiari. Alta e situația în Ungaria și alta în România. E cazul să zicem în aceasta chestie *si duo faciunt idem, non est idem.*

Ungaria este un stat eminentemente *polinațional*, în care Maghiarii nu constituiesc decît minoritatea populațiunii. Acolo există națiuni cari întrunesc toate condițiunile unor popoare conștiente și îndreptățite a forma ele însuși state naționale.

Aceiaș să fie oare situația noastră față cu Bulgarii? Evident că nu.

Mai întiiu România constituie un stat tipic *național*, în care Românii formează într'adevăr singura națiune care a întemeiat și susține organizațiunea de stat. Nime în lume nu a contestat și nu poate contesta acest adevăr.

În ceea ce privește pe Bulgarii de la Tulcea, ei nu sunt un popor, în nici un

cas ei nu alcătuesc o *naționalitate*, pentru că spre a putea constitui o asemenea ființă etnică, ei ar trebui să formeze majoritatea populațiunii din Dobrogea și ar mai trebui să locuiască în masse mari compacte. Este aceasta cazul cu Bulgarii noștri?

D'apoi ei abia dacă sunt în număr de vr'o 30, 40,000 de oameni și încă risipiți grupuri grupuri, în formă de enclave vîrîte între Români. Dar fie chiar în număr de 100,000 de suflete și ei totuș nu pot revindica absolut nici un drept de ordin național într'o țară unitară cum e România.

Nicăiri în Europa nu există o națiune de 30, 40,000 sau de 100,000 de oameni Numai fanfaronii și ignoranții de la gazetele din Sofia pot avea pretențiunea caraghioasă de a voi să ne impună existența unei asemenea națiuni bulgărești în România.

Dar politica statului Român nu se va orienta după poftele Bulgarilor.

Dobrogea am ocupat-o drept un minimal preț al singelui fiilor noștri, vărsat pe cîmpiile Bulgariei tocmai în scopul, cum a zis atît de eloquent Regele nostru în fața Principelui bulgar «*spre a constitui Bulgaria*».

Dacă nu interveneam noi în acel resboi, în care oastea rusească fusese nevoită a se retrage, azi nu ar exista o Bulgaria în Europa.

Prin urmare, Dobrogea am reincorporat-o *cu armele* și o vom păstra cît timp va exista un stat Român la Dunarea de Jos.

Dar ca să tăiăm din timp Bulgarilor orice speranță de recucerire, *trebuie* să tindem ca întreaga populațiune a provinciei noastre transdunărene să devină română în grai și ființă.

În nici un cas nu putem admite, ca de dragul celor cîteva mii de Bulgari încă neasimilați, să se creieze sau să se mențină în Dobrogea instituții străine și chiar dușmane elementului românesc.

E de datoria noastră a tuturor să inaugurăm acolo o politică națională sistematică și consequentă spre a întipări Dobrogei caracterul exclusiv național-român, pe care l'a mai avut ea sub stăpânirea românească din trecut.

ȘCOALELE ROMÂNE DIN BRAȘOV

Anuarul XXXIV al gimnasiului mare public român de religiiune greco-orientală din Brașov al școlii reale și al școlilor centrale primare pe al 48-lea an școlar 1897—98, publicat de Virgil Onițiu, directorul școlii medii. Brașov, 1898.

Cnuarul acesta al mult cercatelor școli românești de la Brașov ar trebui să fie cetit de fie-care Român cu dor de inimă pentru înaintarea învățămîntului românesc.

Din el putem vedea, cite silințe își dau profesorii și eforii acestor instituții de cultură națională spre a le ridica la nivelul aspirațiunilor legitime ale publicului român.

Raportul acesta care constituie o broșură de 160 pagine in-8°, cuprinde cinci conferințe pedagogice desvoltate de profesori în consiliile profesionale. Cele mai multe sunt recenzii asupra cărților didactice de introdus în aceste școli.

Guvernul maghiar oprind cu desăvîrșire introducerea manualelor didactice din România, corpul profesoral și consistoriul sunt siliți a introduce cărți didactice ce apar peste munți. Unele dintre acestea sunt negreșit bune, dar multe nu corespund întru toate cerințelor instrucțiunii moderne în limba română. Dar profesorii trebuie să cedeze,—și ast-fel trebuie să aleagă manuale numai din cele câteva existente în Transilvania.

D. profesor *A. Bîrsan* publică un foarte

bine simțit articol despre viața și activitatea regretatului său coleg *Ioan Lăpădatu*.

Urmează apoi datele școlare. Școlile de la Brașov se compun din *un liceu complet de 8 clase, din un gimnasiu real de 4 clase și din o școală de comerț de 3 clase* apoi din o școală primară pentru băieți de 5 clase și din o școală primară de fete de 5 clase.

Liceul are 15 profesori, gimnasiul real 6; profesori auxiliari sunt 7.

Școala primară are în total 19 învățători și învățătoare.

Raportul școlii de comerț nu este cuprins în acest anuar.

Numărul total al școlărilor înmatriculați la aceste școli a fost în 1897—98 de **1412** și anume:

La liceu	325
» școala reală	144
» școala comercială	101
» școala primară de băieți	424
» școala primară de fete	293
» școala de repetiție (băieți)	30
» școala de repetiție (fete)	95
Total	1412

Anul trecut numărul total era de 1386 școlari.

Intre elevii acestor școli 20 au fost din *România*.

După naționalitate toți sunt Români, afară de 3 *Slovaci*.

Examenele de maturitate (bacalaureat) s'a ținut în 8 și 9 Iunie în prezența Arhimandritului și vicar arhiepiscop *Dr. Ilarion Pușcariu*, ca delegat al consistoriului de la Sibiu și în prezența comisarului *Dr. Eugen Gaal* din partea guvernului maghiar.

S'au prezentat 19 elevi, dintre cari au reușit 11 și au fost respinși 8.

Se vede că comisarul unguresc dr. Gaal ține grozav ca elevii să știe limba lui Arpád, căci probabil la ungurește vor fi căzut cei mai mulți băieți.

Cu vie satisfacție relevăm din acest *Anuar*

că cu toate dificultățile enorme ce s'au creiat acestor școale-model, ele au continuat și anul acesta a-și înavuți colecțiunile și museele.

Un lucru însă ni se pare regretabil : că numărul elevilor de la liceu, școala reală și comercială e încă atât de restrîns.

Pentru un popor ce numără trei milioane și jumătate de suflete, cele 4—5 licee românești sunt evident prea puține. S'ar cădea deci să vezi în existentele licee *un număr cu mult mai mare* de elevi.

Negreșit, foarte mulți părinți își trimit, de voe de nevoe, băieții la liceele maghiare. Cauza e în mare parte lipsa de mijloace.

Cu toate acestea, dacă Românilor cu stare din *Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș* li s'ar pune mai cu insistență în vedere capitala importanță *educativă și națională* a școalelor secundare românești pentru viitorul copiilor lor și a neamului întreg, în asemenea caz cred că ar spori considerabil numărul elevilor la școalele secundare românești și în deosebi la cele din Brașov, care, din toate punctele de vedere, sunt adevărate instituții moderne de învățămînt și de educație.

Presă română de peste munți ar putea face enorm de mult în această privință.

Să nu uităm, că clasa cultă a unui popor se recrutează aproape numai din școalele secundare și Românii de peste munți au tot interesul ca clasa lor cultă să sporească cît se poate de repede, căci ea este chemată a conduce lupta pentru drepturile naționale.

Din acest punct de vedere e foarte regretabil, că din populațiunea din *Banat* nu au fost mai mult de *10 elevi* anul acesta în școalele de la Brașov.

Românii din Banat nu au nici o școală secundară românească, cu toate că și-au dat atâtea silințe de a deschide una la Caransebeș, dar n'au putut pentru că fanatismul maghiar i-a oprit.

Cu atât mai virtos ar trebui deci să crească în Banat curentul de a trimite pe băieții mai ales la Brașov, căci acolo, pe lângă o instrucție spornică băieții au prilejul de a pătrunde în farmecele limbei și ale întregii noastre culturi naționale.

Același lucru s'ar putea spune despre comitatul Aradului, Maramureșului, Satmarului ș. a.

O agitație sistematică în sensul acesta ar putea da rezultate chiar neașteptate.

Tapiensis.

JUBILEUL IMPARATULUI AUSTRIEI

 n curînd vor fi cincizeci de ani de cînd Francisc Iosif a urcat tronul străbunilor săi ca «*împărat al Austriei.*»

Imperiul se găsea în plină resvrătire și Europa credea deja, că Austria se afla în agonie. Agonia a dispărut, însă boala cronică a Austriei a persistat și persistă încă.

Acum, în preajma jubileului de cincizeci de ani a Împăratului, imperiul iarăși pare a se svîrcoli în agonie, și iarăși lumea întreagă dă cu socoteala că monarhia habsburgică ar fi pe sfîrșite.

Se zice, că Împăratul Francisc Iosif ar fi din cale afară deprimat, văzînd că nici măcar cu ocazia jubileului său luptele naționale din împărăție nu conțenesc.

· Nenorocit monarh! Să domnești cincizeci de ani de zile și să nu poți scăpa de crize, nici măcar după o jumătate de secol de stăpînire.

Să fie de vină popoarele? Cine ar cuteza să susțină aceasta? Nu trebuie să fie cineva demagog, nici măcar democrat spre a admite, că popoarele de mult ar fi încetat a se răsboi, dacă s'ar fi pus capăt

motivelor de războire dintre ele. Căci, numai așa de capriț sau de petrecere nu luptă popoarele.

Trebue să existe adinci cauze de neînțelegere ca vr'o zece națiuni de sub acelaș sceptru să fie constrinse a lupta cu înviersunare și fără contenire.

Dar în acești cincizeci de ani, datu-ș'a cineva dintre cei ce dispun de armată si lința de a înlătura *cauzele* acestei semi-seculare resboiri?

Se zice, că împăratul ar fi dorit totdeauna ca să se facă pace între națiuni. Nu ne îndoim. Ori și care Monarh are tot interesul ca între cetățenii sau populațiunile de sub cîrmuirea sa să domnească pacea.

Dar o dorință platonice nu e suficientă.

Ca într'o împărăție semi-absolutistă, cum este cea Austro-Ungară, să se facă pace între popoare, trebuia frîntă mai întiu puterea celor prepotenți cari, abuzînd de privilegiile pe care împăratul le acordase, — tind să nimicească întregi națiuni și fomen-tează luptele naționale.

Dualismul actual, care împiedică egala îndreptățire a naționalităților și care este cauza primordială a înviersunării deosebite ce se observă în luptele mai noi din Austro-Ungaria, acest Dualism nu ar exista azi, nu ar alimenta luptele naționale și nu ar primejdui monarhia, dacă împăratul nu l'ar fi admis în 1867. Căci acest sistem de asuprire nu s'a încheiat între Parlamen-tele din Austria și Ungaria, el nu a fost admis de reprezentățiunea, de voința *na-țiunilor* de sub sceptrul habsburgic, ci acest așezămînt al hegemoniei meșteșugite ger-mano-maghiare a fost hotărît și săvîrșit pur și simplu de către reprezentanții *Ma-ghiarilor* și de către *împăratul*.

Nu e deci nici o mirare, că multă lume în Austro-Ungaria a considerat și consi-deră pe Împăratul Francisc-Iosef ca aliat al Maghiarilor, ca protector al politiceii

lor naționale. Mai ales că Maghiarii ei însuși au căutat mereu să-l presinte pe Mo-narch drept aliatul lor împotriva celor-alte naționalități de sub stăpînirea sa.

Azi împăratul e deprimat. Și cum nu ar fi, dacă vede azi aceleași semne de disoluție ce i se arătaseră la urcarea sa pe tron ?

Atunci sftencii săi credeau că *Maghiarii* trebuesc mulțumiți, pentru că mai ales a-ceștia aveau puțința a-și manifesta nemul-țumirea și vrășmășia lor. Împăratul a cedat. Dar a nemulțumit adinc pe toate cele-lalte națiuni, și nu a mulțumit nici măcar pe Maghiari. Cum nu ar fi împăratul de-primat în preajma jubileului său de dom-nie ?

Azi toate popoarele imperiului habsbur-gic sunt sbuciumate de o legitimă nemul-țumire și aceasta se explică ușor. Într'o împărăție ce nu poate să existe și care *nu trebue* să existe decît ca o organiza-țiune a celei mai perfecte *egalități naționale*, a domnit timp de cincizeci de ani cea mai neagră inegalitate. Mai ales de la Dualism încoaci, aceasta inegalitate s'a desvoltat la culme, producînd în Maghiari o pletoră de putere și reducînd pe celelalte națiuni la marginea propastiei. Și pentru că nu Ma-ghiarii, ci aceste națiuni constituiesc impe-riul habsburgic, e o consecință naturală ca acest imperiu să se sbată azi în o în-grozitoare criză, între viață și moarte.

Jubileul împăratului se resimte și el de depresiunea generală. Popoarele, cu toate decepțiunile ce le au fost pricinuite, încun-jură cu loialitate și simpatie pe monarhul lor.

Ele speră, că el, care cu un singur cu-vînt ar putea transforma situația internă a imperiului, va înțelege după cinci-zeci de ani de experiențe, că nu există decît o singură ieșire din impasul în care a intrat împărăția: *egalitatea de drepturi între na-țiunile imperiului*.

Aceasta egalitate împăratul o poate realiza în ori-ce moment, căci numai autoritatea sa o poate decreta în mijlocul patimilor deslănțuite.

O asemenea faptă așteaptă națiunile subjugate, în al cincizecilea an de domnie a împăratului.

Aștepta-vor iarăș zadarnic?

IN TRANSILVANIA

D. Edmond Cramaussel publică în *Revue de Paris*, sub titlul arătat, un studiu asupra Transilvaniei. Autorul a călătorit anii trecuți prin ținuturile locuite de Românii din Ungaria și Transilvania și impresiunile sale sunt interesante nu numai pentru Francezi, ci și pentru noi. D. Cramaussel își dă foarte multă silință a fi cât se poate de obiectiv în expunerile sale căutând mereu adevărul și numai adevărul.

Cetitorii noștri vor judeca din următorul extras dacă autorul l'a nemerit întotdeauna în observațiunile și reflecțiunile sale.

Transilvania este una dintre cele mai frumoase țări din lume. Incunjurată de munți înalți, ea pare o grădină închisă în care nici un dușman nu poate pătrunde.

Cîmpiile ei sunt fermecătoare de verdeață și de ape răcoritoare. Sate albe se adăpostesc la poalele colinelor.

În acest colț fericit și liniștit se agită patimile cele mai înfiorătoare. Națiuni rivale se dușmănesc aci, se prigonesc, se amenință reciproc cu moartea.

Uneori această vrășmășie pare că se mai așază, dar ea nu întirzie mult a izbucni din nou. Vestea ei vine pînă la Apus. Cărți, broșuri, ziare ne vorbesc în fiecare an de ea; și chiar această revistă s'a ocupat de două ori de această chestie, primind, fără părtinire, cele două teze opuse. Pentru unii,

naționalitățile din Transilvania sunt rebele pentru că resistă cu încăpăținare silințelor civilizatoare ale Ungariei. Pentru alții, Transilvănenii sunt cetățeni pacinici carora Ungurii vor să le răpească bisericile, școalele, limba, libertățile cele mai sfinte. E greu a te pronunța dela distanță asupra acestor apologii contrare, și astfel trimiți pe amîndoi adversarii la plimbare, bănuind că precum în cele mai multe certuri de acest fel, fie-care va fi avînd partea sa de vină.

Dar nu te desfaci fără părere de rău de această chestie.

Poate că strigătele sfișietoare și repetate pe care le auzi sunt strigătele unui popor pe care cineva caută să-l extermină. Si apelul lor se adresează la simțul nostru de umanitate. E deci important ca să cunoaștem chestiunea prin noi înșine. Pledoariile cele mai eloquente ale celor interesați sunt mai puțin sigure ca ancheta unui străin, al cărui unic interes este acela al dreptății. Rapoartele cele mai demne de credință tot nu au certitudinea lucrurilor văzute.

* * *

De îndată ce intri în această parte a Ungariei, ești izbit de deosebirea tipurilor naționale. În această țară, în care de secole trăiesc mai multe rase împreună, fiecare din ele se deosebete la prima vedere. Ungurul e scurt, îndesat, are față grasă, ochi lungăreți, obraji eșiți. Germanul are un corp osos și moale pe care îl găsești la întreaga sa rassă.

Românul e fin, nervos, are trăsături regulate, ochi negri sau căprii cari exprimă blîndețe sau șiretenie. La țară, el poartă pretutindene costumul său național: cioareci albi și cămașa slobodă, strînsă după mijlocul trupului cu o cingătoare de piele.

Dar și în privința morală, deosebirea e tot atît de mare. O anecdotă poporană, de origină românească, ne poate da o idee.

În seara morții lui Cristos, trei învățăcei veniră la mormîntul lui. Unul era ungar, altul german iar al treilea român. Ungurul vorbi el mai întîiu și zise:

«Trebue să ne repezim asupra acestor ticăloși soldați ai lui Pilat, trebue să-i gătuim și să luăm corpul cu puterea». Germanul se socoti și zise: «Eu cred, că asta ar fi o faptă îndrăzneată. Mai bine ar fi dacă ne-am rentoarce la Ierusalim, ne-am procura o hirtie timbrată și am face o petiție pe care am iscăli-o toți trei și am trimite-o guvernatorului.» Românul tăcea și zîmbea. Cei doi tovarăși îl întrebă ce părere are. «Lăsați-mă să fac cum știu eu» zice el în cele din urmă. Indată ce se va înopta am să mă apropriu de soldați și am să îi îmbiu cu vin de acesta. Cînd se vor îmbăta, eu ridic corpul.»

Se pare, că părerea Românului a fost primită. Dar aceasta a fost prima și ultima oară că cei trei oameni s'au înțeleș.

Ungurii sunt forate puțin numeroși, abia v'ro șapte sute de mii în Transilvania. Mulți dintre aceștia sunt funcționari, alții sunt lucrători și negustori; alții iarăși, mai ales în Secuime, sunt țărani. Numărul lor crește încet prin o imigrațiune continuă și prin colonizarea pămîntului statului. Ungurii se amestecă puțin cu Românii, mai puțin încă cu Sașii. Intr'un sat mixt eu întrebam pe țărani cum trăesc cu Ungurii: «Ca cînele cu pisica. Noi le arătăm unghile, cînd ei ne arată dinții. Dealtfel, ei ne lasă de obicei în pace».

Românii sunt poporul care formează majoritatea populațiunii în Transilvania și în cîteva din țările vecine, cum este Banatul. Dacă Transilvania poate fi privită ca centrul lor, ei locuesc jur înprejurul ei. Numărul Românilor din Ungaria se urcă la 2.589.000. (1) Acest număr crește cu mare

repezeciune, mai ales la țară. Am văzut sate în cari populațiunea română crește pe fie-care an în proporție de o treime. Una din zicătorile lor favorite este aceasta: «*Bogăția Românului stă în numărul mare de copii*». Un mare număr de Români imigrează în fie-care an în România, mai ales în Dobroga.

De la sate a ieșit clasa superioară a Românilor. O găsești aproape numai la orașe. Ea se compune din avocați, medici, arhitecți, ingineri, institutori, preoți. I se dă numele semnificativ de *inteligentă*.

Aceasta burghezie s'a format și se susține în mijlocul dificultăților care îi sunt foarte salutare. Inchizîndu-i căile spre slujbele statului, Maghiarii au ferit pe Români de funcționarism. Intre aceștia nimeni nu are dreptul de a sta cu minile încrușișate. Institutorii și preoții nu se jenează a pune minile pe coarnele plugului. E însă adevărat că existența e grea pentru cei tineri. În fie-care an un număr anumit dintre dinșii se duce să se așeze în România, pentru timp mai îndelungat sau chiar pentru tot-deuna. Dar cu atît mai virtos se devotează cei rămași cauzei naționale. Trebue să-i auzi cu ce simpatie, cu ce admirațiune vorbesc ei despre poporul lor. Sunt între ei avocați, profesori, cari fac din educațiunea țaranului unica menire a vieții lor.

Românul are o minte deschisă și practică. În această burghezie inteligentă apar de câți-va ani mulți oameni, cari se pricep în finanțe. În Ungaria mai mult ca ori unde, banul este puternicul mijloc de emancipare socială. Acum trei zeci de ani, mai mulți patrioți români, văzînd că poporul lor se ruinează prin usura cămătarilor, hotărîră să fondeze o bancă, destinată să amelioreze soarta țaranilor și să le inspire practica de economie. Această bancă este bogata și puternica *Albină* de astăzi. Exemplul a fost urmat. Românii au

1) Autorul indică aici numărul după statistica maghiară. În alt loc al studiului sau el însuși vorbește de «trei milioane și jumătate de Români».

deja în Ungaria mai mult de șaizeci de bănci, dintre cari unele foarte prospere, și ei întemeiază zilnic altele noi. Bancile române ar putea deveni odată una din puterile finanțiare ale Ungariei. În orice cas, națiunea poate spera mult bine de la ele. Ele îi dau ajutor moral.

Această burghezie rămâne alipită de popor: căci ea porcede continu din sânul său. Vroiam să știu cum se face trecerea de la o clasa la alta. «Țăranii noștri sunt inteligenți» mi s'a răspuns. «Ei nu au nevoie decît de instrucțiune. Dacă se găsește dintre cîte unul care se distinge în școala primară, tot-deuna se găsește cineva care îl ajută ca să înainteze mai departe». Acela care îmi vorbea ast-fel era un avocat vestit. El îmi arată un țăran care ne însoțea. «Vezi, acesta e fratele meu, îmi zise el, și aceasta haină am purtat-o și eu pînă la vîrsta de douăzeci de ani. Unul dintre rarii noștri boieri cari ne-au rămas credincioși, *Mocioni*, ne dedia în fie-care an, mie și altor 79 de tineri mijloace de trai la liceu și apoi la universitate. Dar ne și trebuia puțin; pine, nuci, cîte o bucată de carne afumată și apă limpede. Iarna nu faceam foc în toate zilele. Dar aceștia ne-au fost anii cei frumoși. Eu am izbutit. Acum îmi plătesc datoria morală, întreținînd eu însumi un student la universitatea din Cluj. De sigur și el, la rîndul său, se va achita de datoria sa ca mine». Poporul răsplătește cu încredere, ceea ce îi se dă ca sprijin. Un țăran nu face nimic fără a consulta pe popa, pe dascalul sau pe avocatul. Numai prin aceștia poți să ajungi la țăran. Cu ajutorul lor poți să obții totul dela țăranul român, chiar și să-ți răspunză fără a-și bate joc de tine. —

Imensa majoritate a națiunii române o alcătuiesc țărani. Fie-care din ei trăește pe peticul lor de pămînt, precum a trăit tatăl său. Încărcat cu impozite îndoite, obligatorii pentru Stat și voluntare pentru na-

țiune, el nu se poate gîndi a-și ameliora soarta. El și-ar ameliora-o, poate, dacă ar părăsi agricultura și s'ar deda comerțului și industriei. Dar Românul nu se desparte ușor de moșia sa.

Nu-i vorbă, nu toți Românii doresc să vază pe țăranii lor devenind muncitori de industrie și negustori. Ei zic: «Românul nu se va îmbogăți niciodată. Cînd are bani, el îi cheltuiește și cu ocazia aceasta își cheltuiește și moralitatea». Negreșit, se pare că este un fond de adevăr în această opinie. Nimeni nu e mai primitor pentru străini, mai generos pentru amici, mai milos față de cei nenorociți, decît Românul.

Cineva poate opri pe Români de a face progrese. Dar cît timp ei nu pot fi constrînși a-și uita origina, nu se poate face nimic împotriva lor. Forța lor residă în credința ce au în trecutul lor. Ea îi ferește de a se risipi și de a se contopi în sânul celorlalte popoare. Clasa care pare mai puțin rezistentă este cea formată din negustori, din meseriași și din semi-culți. Cei mai mulți dintre aceștia au părăsit deja costumul lor național. Am asistat la o serbare populară într'o mahala a Aradului. Flăcăii români dansau în curtea bisericii lor. Mai toți erau îmbrăcați jumătate românește, jumătate după moda nemțească.

Cuvinte ungurești și germane se amestecau mereu în româneasca lor. Chiar jocul lor perduse curățenia și grația sa originală. Aci e negresit un punct slab. Dar această slăbiciune e fără importanță, dacă ea nu atinge *inteligența* sau masele națiunii.

Instinctul conservator al țăranului român e de necrezut. Țăranul repetă exact acetele, cuvintele, gesturile părinților săi. Legendele sale, obiceiurile sale sunt pretutindenea aceleași. Pretutindenea rînduiala și podoaba casei sale sunt la fel. Tot ce nu vine de la *strămoșii* săi, îi lasă nepăsător sau batjocoritor. A părăsi credința

străbunilor, i se pare cea mai mare ticăloşie şi cel ce o comite este omul cel mai infam din lume. Mi s'a povestit, că odată la tribunalul din Sibiu, un ţăran român fu chemat ca mărturie în favorul unui Sas acuzat de nu mai ştiu ce. «Nu eşti tu cumva rubedenie cu acuzatul? îl întrebă judecătorul.—*Eă?* Doamne Sfiinte! zise Românul făcându-şi cruce; *d'apoi că eă sunt Român! cum crezi Măria Ta că aşi putea fi rudă cu un Sas spurcat?* Judecătorul, el însuşi era un Sas maghiarizat. Dar chiar dacă s'ar fi făcut român, Românul tot nu ar fi avut mai multă stimă pentru el.

Acest cult al tradiţiunilor explică şi dispreţul pe care îl are ţăranul român faţă de străini, pe care însă îl ascunde de regulă sub formele cele mai respectuoase. Numai în naţia lui găseşte el elasticitatea de spirit şi blindeţea de suflet care în ochii lui sunt elemente de înţelepciune. Numai în naţia lui îşi are el amintiri şi sentimentele adânci pe cari generaţiunile şi le transmit şi fără de cari, după gândul său, nu poate fi un suflet curat.

* * *

Una din deosebirile cele mai remarcabile între Românii de dincoaci şi de dincolo de Carpaţi, este în religiunea lor. În România, bisericile sunt în general sărace şi clerul despreţuit. Din contra, în Transilvania şi în Banat vezi pretutindene ridicându-se frumoase biserici noi. Dacă intri în aceste biserici în timpul serviciului, le găseşti pline de ţărani îmbrăcaţi în frumoasele lor haine albe şi ascultînd cu cucernicie leturghia. În oraşe, întreaga clasă cultă se întruneşte la biserici, în coruri. Eu am căutat câte odată să ştiu care este în această evlavie partea patriotismului şi care a credinţii. Dar nu am fost nici odată bine înţeles. La ei aceste două sentimente se combină.

În marile primejdii cari au ameninţat această naţiune, ea a fost apărată în prima

linie de clerul ei. Ea a avut episcopi cari au condus-o în momentele de grea cumpănă şi a căror glorie e făcută din recunoştinţă. Azi rolul înaltului cler este mai mic, dar acela al preoţilor de rînd a rămas acelaş. Aceşti preoţi se ridică mai ales din rîndurile poporului. Preotul se stabileşte în sat, unde trăeşte în mod patriarhal în mijlocul unei familii, de obicei foarte numeroase. Dacă întimplarea conduce pe vr'un străin la casa parohială, el poate vedea pe înserate cum se reîntoarce popa de la cîmp, călare pe un cal de povară, şi îmbrăcat ţărăneşte. «*Slavă lui Dumnezeu că te-a adus la casa mea*» îţi zice el, întinzîndu-ţi mina. Imediat el îşi pune reverenda (antireul) şi ţăranul redevine preot. Nimic nu îţi poate face o idee de respectul de care se bucură el la credincioşii săi. Nici odată vr'un ţăran nu va trece la subprefectură fără a fi dat pe la casa parohială.

Toate demnităţile şi funcţiunile bisericii, sunt date prin sufragiu universal. Diferenţa care separă pe un preot de un civil este mai ales că preotul este mai instruit, mai capabil şi naţionalist mai devotat.

Aci, după ce autorul arată organizaţia bisericilor româneşti şi ingerinţa guvernului maghiar de a o distruge, zice:

Câte odată Statul intervine direct acordând preoţilor subvenţii. E rar ca asemenea ajutoare să se dea unor buni naţionalişti. În munţii Banatului un popă tînăr şi plin de însufleţire îmi zicea: «*Mai bine aş vrea să n'am toată viaţa mea să mănânc decât pâine neagră, de cât să merit salar de la Unguri.*» Această atitudine mândră e posibilă, pentrucă fie-care preot are câteva holde de pămînt.

* * *

În Ungaria există trei feluri de şcoli: *şcoli de Stat, şcoli comunale, şcoli confessionale.* Şcolile româneşti intră mai toate

în categoria din urmă. Ele sunt întemeiate și susținute, parte de către biserica de care depind, parte pe cheltuiala credincioșilor. Contribuțiunea cu desăvîr și revoluțară este de 5—15 fiorini de cap de familie în comunele cele mai sărace. Cu aceste singure mijloace, Românii au reușit să aibă mai mult de trei mii de școale primare. Unele sunt foarte înfloritoare. Cea de la Seliște, lângă Sibii, are mai mult de 500 de elevi. Materialul de învățămînt e modest, dar învățătorii sunt animați de un zel înfocat. Aceștia formează o clasă instruită, activă și influentă. *Multe țări cari fac mari sacrificii pentru învățătorii lor s'ar putea considera fericite, dacă ar avea învățători ca aceștia.*

Școalele confesionale sunt independente de Stat, ele trebuie însă să se supună programelor și controlului său. Învățămîntul se face în românește, dar studiul limbii maghiare e obligator. Dar copiii nu învață ungurește pentru că limba aceasta le pare foarte grea. Câte odată mititeii români, pe care îi cunoșteam după ochii lor negri și strălucitori, ne salutau în ungurește. Așa era porunca de la învățătorul unguresc. «Cine dintre voi știe mai bine ungurește? Capătă doi creizari.—Eu, eu! strigă ei de odată. Cum te chiami pe tine?... De câți ani ești?... Unde locuiești?...» fură întrebați în limba ungurească. Toate mititelele lor capete se plecară. Nu știau răspunde. Aceleași întrebări fură repetate românește: tăți respunseră de odată.

Dar inspectorii fac pe grozavii. Cînd o școală nu satisface legii, ea este închisă. Trecem printr'o comună rurală din Banat, unde școala română a trebuit să facă loc celei maghiare. Oprim în drum pe un băiețel de 12—13 ani. «Umblu tu la școală?—Nu mai umblu.—Știi tu scrie și ceti ungurește?—Am uitat.—Știi tu scrie și ceti românește?—Nu, nu m'a învățat nimeni. Iată acum un țăran cu furca pe umăr.

«Ia stai frate. Ai tu copii?—Opt.—Merg ei la școală?—Mergeau.—Știi să scrie și să citească?—Nu.—Dar tu?—Eu știu, din vremurile mai vechi.»—I se explică cine sunt eu, iar el deveni mai expansiv. «Vezi, domnule, e mare necaz la noi. Mai înainte vreme noi puteam învăța să cetim, și acasă ceteam cărți. Ni se părea că nimic nu-i mai frumos de cit cele ce se spun la carte. Azi, nimic. Copiii noștri ne mai putînd învăța (în limba lor N. t.), rămîn fără carte ca Țiganii. Nu știu ce-o să se aleagă, dar teamă îmi este, că cu vremea n'o să mai fie oameni de omenie.»

Autorul după ce arată mizeriile ce se fac întreg învățămîntului românesc primar și secular continuă ast-fel: Un Ungur, deputatul *Beksits* a scris o carte publicată în franțuzește asupra chestiunii românești: «De ce se plîng Românii? Noi le dăm gratuit ocazia să învețe o limbă ce le este necesară.—Noi ne plîngem, răspund Românii, că siluiți pe conaționali noștri să dea pe mîna străinilor viitorul și speranța naționalității lor.»

Sforțarea enormă prin care acest popor de țărani și de păstori își susține școalele sale primare ne arată că el simte importanța luptei. Sunt comune românești, cum este *Vidra*, între Moți, unde copiii trebuie să facă un drum de mai multe ceasuri ca să ajungă la școală, unde instrucția e excelentă. În sala de onoare a liceului de la Brașov se găsește, între portretele fundatorilor, și portretul unui simplu țăran, care în timp ce alți Români cotizau cu bani pentru întemeierea liceului, a voit să contribuie și el cu ce avea, cu carul său cu boi, cu calul său, cu munca sa. În fruntea altor țărani el căra luni întregi gratis lemne, var și pietre pentru clădirea acestui institut. Dacă mergi prin împrejurimile Năsăudului sau ale Sibiiului, rămîni surprins de instrucția ce o au țăranii. Mulți

dintre ei au învățat patru cinci ani pe la gimnasia sau prin seminare. Dumineca seara, mama umple desagii și îi pune pe spetele băiatului, care merge să petreacă săptămîna la oraș, la școală, și trage în gazdă la vr'un camarad tot așa de sărac ca din-sul. Acești ani de studii lasă urme neșterse în aceste vii inteligente.

Românii au introdus și mijloace auxiliare pe lângă școale, așa numitele «*Societăți de lectură*». O mare piedică în dezvoltarea acestor societăți, e lipsa cărților românești.

O curioasă varietate a Societăților de lectură sunt *corurile*, foarte respindite de cîți-va ani. Sunt vr'o trei-zeci de ani de cînd popa din satul *Chizătău* (în Banat) a avut ideea de a forma, pentru biserica sa, un cor de țărani. El izbuti și în curînd se formară asemenea coruri în toate comunele învecinate și mai tîrziu în toată țara. Anul trecut, la concursul de la *Lugoj* au fost reunite două-zeci de coruri cu 700 de coriști. Înainte de plecare, corurile s'au întrunit lângă biserică și au cîntat, într'un cor împunător, imnul național, cel oprit în toată Ungaria.

Eu însumi am auzit corul de la Lugoj. Am ascultat acolo unele din melodiile acesteia populare, atît de dulci, atît de triste și atît de pasionate, pe cari țiganii le repetă fără a le înțelege, și mi se părea pentru prima oară că ghicesc sufletul poporului ce le-a compus. Mare a fost uimirea mea, cînd mi s'a spus că acești artiști (coriștii) sunt țărani. «Dacă te îndoești, du-te la ei, vorbește cu ei și uită-te la mînele lor».

Acestea sunt armele de căpetenia ale acestei lupte pacifice dar teribile al cărei preț este existența unei națiuni.

Ungurii nu au ajuns la rezultate cu politica lor. Un Român îmi zicea :

«Stăm bine. Școalele noastre subsistă și sentimentul nostru național se deșteaptă.

«Cu toate sfortările Ungurilor, ei nu ne au putut lua o singură comună. Tot ce au putut face este că ne-au ținut pe loc în dezvoltarea noastră» — și el adaugă : » O! de am fi fost noi liberi de trei zeci de ani în coaci cum sunt frați noștri din România. Unde n'am fi noi astăzi ? »

* * *

Intr'un capitol în care autorul face o expunere foarte judicioasă asupra sistemului electoral și asupra pasivității Românilor, autorul zice : Ca mulți dintre frații lor latini, Românii sunt stăpîniți de pasiuni politice. E curios să-i vezi înfierbîntîndu-se unii în pöttriva altora fără măsură. Am asistat la puține discuțiuni, în care nu s'ar fi vorbit de venalitate și trădare. Din fericire, chestiunile cari îi divizează mai puțin ca cele privitoare la școală, sunt cele mai importante pentru Români. *Dar aceste diviziuni rămîn cu toate acestea foarte îngrijitoare pentru speranțele lor de libertate*».

* * *

Acestea sunt cele două sau trei puncte de vedere principale din care se poate judeca situațiunea Românilor din statul ungar.

De la un capăt la altul, planul Maghiarilor este : *de a face să dispară națiunea română*.

Dar această întreprindere, începută de ani îndelungați, se isbește în rezistența unei națiuni tinere și viguroase, a unei națiuni încă mai tinără și mai trainică de cît cea maghiară. Aceasta o dovedește numărul nașterilor. În aceste atît de favorabile condițiuni în cari trăesc Românii, ei totuși reușesc a se înmulți cu mult mai repede de cît stăpînitorii lor. S'au văzut popoare, chiar mai viguroase, absorbite de către altele, dacă numărul lor mic dispărea în sinul

maselor contrare cu mult superioare. Dar Maghiarii nu sunt de cît vre-o 7 milioane. Românii sunt în număr de unsprezece milioane, dintre care trei și jumătate în Ungaria. În aceste condițiuni absorbțiunea pare grea.

Ceea ce ar fi putut face posibilă absorbțiunea Romînilor ar fi fost o mare superioritate intelectuală și morală a adversarilor lor. Timp îndelungat Maghiarii puteau crede în această superioritate. Românii erau în ochii lor, un popor prolific, grosolan și slugarnic, un fel de Țigani, Dar acest popor sărac își avea tradițiunile sale, moravurile sale, o întreagă civilizațiune proprie căreia el i-a rămas cu tărie credincios. El se simțea o natură fină, deșteaptă, avînd și multe defecte dar și înzestrat cu daruri originale și încîntătoare. El avea conștiința geniului său național. Nimeni nu și-a iubit mai mult, de cît Românul, credințele sale, legendele sale, mușica sa și poesia sa. De cinci zeci de ani încoace, progresele pe cari el le a făcut, acelea pe care mai are să le facă încă, în parte poate chiar în urma apăsării maghiare, i-au dat ideia că este capabil să egaleze într'o zi sau să întreacă chiar pe stăpînitorii săi. În fine, un important eveniment, aparițiunea Romîniei independente, i-a insuflat credința că și el însuși poate deveni liber.

Ast-fel lupta dintre Unguri și Romîni nu este atît de inegală ca cel mai tare să poată justifica tirania sa prin ascendențul puterii. Românul îi este cel puțin egal prin număr și vigoare.

Această repede ochire asupra situației ne poate face o idee lămurită despre lupta Maghiarilor. Mai întîi trebuie să înlăturăm pretextele lor. Pentru Maghiarii nu e vorba nici de progres nici de civilizațiune, nici de umanitate. E vorba de ambițiunile lor de mărire și de putere. Lupta aceasta este una din acele pe care în toate tim-

purile, de la sălbătecia primitivă, rasele omenești le-au purtat pentru posesia unui pic de pămînt, pentru plăcerea de a comanda sau pentru aceea de a distruge. Armele și tactica s'a perfecționat dar sentimentele au rămas aceleași. N'ai de cît să arunci o privire asupra unei hărți geografice și ai să vezi că Românii se întind la Apus pînă dincolo de Arad în inima Ungariei, pînă la o distanță de cîte-va cîasuri de Buda-Pesta. *Ei există ca națiune și pot avea ideia de a forma un Stat.* Cele l'alte naționalități vor urma numai exemplul lor. Atunci se va fi isprăvit cu puterea Ungurilor și cu înaltele lor ambiții politice în al căror favor ei sunt gata a risca totul. De aceea caută Maghiarii să stirpească pe Romîni sau să-i absoarbă.

Dar această întreprindere întrece forțele lor. Dintre toți Românii pe cari îi am cunoscut, n'am întîlnit pe unul măcar care să nu fie plin de o minie surdă împotriva apăsătorilor.

În anii din urmă acest rău a progresat. Sunt multe suflete românești azi în, care mânia merge pînă la ură. Imi aduc aminte de cîntecele Romînilor din întruniri intime, cîntece de ură și de moarte. Aceste sentimente sunt profunde, necesare și se desvoltă ca o forță a naturii. Cei ce le-au provocat, se fac că nu se tem de ele.

Pe unul din piscurile Carpaților, ei au ridicat statuea monumentală a lui Arpad, a străbunului lor. Cuceritorul, stînd, în greoaia sa haină de barbar, cu capul acoperit de un coif înaripat, privește în depărtare cu ochiul sălbatic și neîncrezător. Ochiul său caută zarea, ca și cum ar vroi să privegheze popoarele pe care le-a învins. Spada sa largă e plecată spre pămînt, obosită de omoruri, dar mereu gata a pedepsi pe vr'un rebel. *Dacă acesta este simbolul dominațiunii maghiare, această dominațiune apare grozav de brutală și de slabă.*

E deci îndreptătită întrebarea, dacă această întreprindere a unui guvern în contra unei națiuni, e tot atât de legitimă pe cât este de îndrăzneată și dacă e permis la finea secolului XIX, și într'un Stat european, a face asediul unei națiuni în interesul unei politici. Sunt violențe lente, socotite, legale a căror brutalitate nu are nici o scuză. Te întrebi, cum oamenii le pot comite și cum alții le pot răbda. A încerca cu premeditare, cu metod, de a suprima o limbă, de a închide școli, de a opri avântul geniului național, de a impune unui popor o administrație menită a-l corumpe sau a-l apasa, cu alte cuvinte a-l face să plătească el, în numele legii, armele ce trebuie să servească a-l distruge și aceasta într'un timp în care libertatea conștiinței și progresul spiritului sunt considerate ca sfinte — aceasta însemnează a sfida umanitatea.

ABSOLUTISMUL AMENINȚĂTOR

Sub acest titlu, ziarul unghuresc *Budapesti Hirlap* face o reflexiune asupra primejdiei absolutiste ce ar fi amenințând statele europene.

El arată că absolutismul există deja în *Serbia*, de oare-ce Regele Alexandru a declarat partidul radical exclus de la guvernământ.

Italia se îndrumează și ea pe căile absolutismului, dovadă politica generalului *Pelloux*.

Spania se află la pragul stării de asediu.

Iar în *Austria* parlamentul a dat faliment și absolutismul este deja introdus.

Ziarul continua apoi:

«Ne-am mai putea înșira și pe noi cu speranțele noastre stânse, pe noi la cari bărbații cei mai buni sunt nevoiți a se re-

trage din politică; căci la noi adevăratul parlamentarism nu a putut prinde rădăcini și în umbra frazelor mari s'a statornicit domnia absolută a fracțiunilor.

La a cincizecea aniversare a deșteptării generale (de la 1848, N. t.) vedem pretutindenea speranțe distruse, cetățeni indiferenți.

Dacă cineva ar căuta cauza centrală care ar putea explica această desfășurare a lucrurilor, ușor ar putea-o găsi. Clasele dirigente punând mâna pe puterea ce aparținea mai înainte exclusiv domnitorului, s'au grăbit s'o exploateze în interesul lor. Dar, fie din nepriecepere, fie din egoism, ele au uitat să dea poporului o educație politică. Adeseori au vorbit de drepturi politice, dar mai nici odată nu au vorbit de *datoriile politice*.

Dacă parlamentarismul nu se poate înălța pînă acolo ca să asigure domnia celor mai buni, a celor mai de valoare și validitatea marilor interese naționale, atunci e natural ca poporul să se înstrăineze de către el și să incline spre acea formă de guvernământ care realizează în mai mare măsură aceste dorințe.»

Care va să zică au ajuns și onorabilii noștri vecini să recunoască că parlamentarismul lor e o minciună sfruntată și că i se poate preferi oricând absolutismul?

Da, parlamentarismul este o admirabilă formă de guvernământ, dar el presupune o condițiune *sine qua non*: *domnia virtuților cetățenești*. Unde nu există și nu se dezvoltă *virtutea*, acolo parlamentarismul trebuie fatal să devină caricatură.

Cum era deci să se desvolte parlamentarismul adevărat în Ungaria, unde totul e minciună, unde totul e corupt, falsificat și degenerat?

Acest parlamentarism, evident că n'are decît un singur leac: absolutismul, ca tranșiție spre un federalism liberal.

MAGHIARISAREA PRIN FOAME

Ministrul unguresc Darány a petrecut cît-va timp între Rutenii din nordul Ungariei — cu scopul de a le cunoaște mizeriile și a le îmbunătăți soarta.

Ministrul Darány, stăpînit de utopia maghiarisării nu a studiat în călătoria lui mizeriile Rutenilor și modul prin care li s'ar putea îmbunătăți soarta — *ci modul cum ar putea fi maghiarisat mai în grabă acest nefericit popor.*

Pînă în *Munkas*, ministrul a călătorit incognito — iar aici depunîndu-și masca, s'a dat un banchet în onoarea lui, și ministrul care călătorea cu scopul de a studia mizeriile Rutenilor — a început a *chefui.*

Budap. Hirl. are un lung raport despre decursul acestui banchet, și despre toasturile ce s'au ținut acolo.

În tot cazul trebuie scoase la iveală, enunțările revoltătoare făcute de ministrul Darány. El a zis că voește să se ocupe cu îmbunătățirea sorței *poporului rutean, declară însă; că pe Ruteni ca popor nu-i recunoaște, ci numai ca cetățeni de stat maghiar cu buze rutene și nima; ca pe atari îi va ajuta.*

E convins, că diferitele naționalități cari locuiesc în aceste ținuturi vitrege, prin îmbunătățirea sorței materiale, se pot câștiga și îndulci mai ușor față de statul unitar maghiar. — cu alte cuvinte — le poți mai ușor maghiarisa.

«Budapesti Hirlap» comentînd spusele ministrului zice, că ministrul a stabilit cel mai nou și mai eficace *program de maghiarizare.* Dacă acest program va produce rezultatul dorit față de Ruteni, cu alte cuvinte, dacă prin îmbunătățirea sorței materiale a Rutenilor va succeda maghiarisarea lor — politica aceasta, *ori și cîte jertfe ar cere de la stat,* să se urmeze și față de Romîni, Slovaci, și Nemți.

Patrioții au descoperit deci un nou mijloc de maghiarizare față de nefericiții Ruteni. *Vreți să nu muriți de foame? atunci faceți-vă Unguri.* Așa vorbește guvernul cu Ruteni; iar în lumea largă trîmbiță, cît e de mărinos, și cît de mult face în interesul lor. Și totuși nu li-e rușine-l

UN GERMAN DESPRE MAGHIRI

Deputatul în Reichstrath Dr. *Lecher* cel care pe timpul obstrucției din Noembrie trecut a vor-

bit neîntrerupt 26 ore, a ținut zilele acestea în orașul silesian Bielitz o cuvîntare despre situație, cum o înțelege el că rezultă în urma pășirii guvernului ungar, cu așa zisul *tarif autonom vamal.* Dr. *Lecher* zise între altele :

Direcțiunea naturală pentru exportul industriei austriace are drept țintă țările balcanice. În urma faptului, că Ungaria față cu importul de vite din aceste țări luase o poziție *brusc respingătoare,* statele acestea au fost siliite a recurge la represalii, cari au pricinuit rane adînci exportului industriei noastre.

«Politica comercială nenorocită a monarhiei, urmată de dragul Maghiarilor, precum și politica de naționalități cea fără scrupul a Ungariei, au făcut în statele balcanice, că ele vād în monarhia întregă dușmanul lor economic și național. Ele sunt așa zicînd cu sila respinse de la alipirea lor firească, ce ar trebui să o găsească spre miază-zi și apus. Politica comercială cari închide Bulgariei și Serbiei granițele monarhiei; silește ambele aceste state a lua direcția planurilor lor viitoare spre Marea-Egeică și Salonichi; din ceea-ce se naște un obiect de ceartă latent, din cauza căruia poate să izbucnească la ori-ce moment lupta în Peninsula-Balcanică..

Drept și adevărat, pe care noi îl repetăm adese-ori, în cît nu ne pare nimic nou în aceste enunțări. Vorba vine numai, pînă cînd va ținea încă era «fanfaronadelor înșelătoare maghiare — precum spuse acum cîte-va zile «*Nar. Listy*» vorbind tot despre această temă — căroră ar trebui să se dea o dată șah prin cinste și energie».

Că nu poate să dureze prea mult, suntem tare convinși.

«NU JOR FĂR' ROMÂNEȘTE!»

Un țăran romîu din Nojorid — scrie «*Trib. Pop.*» — a dat săptămîna trecută înaintea tribunalului din Oradea-Mare o frumoasă dovadă de romanitatea sa. Chemat fiind ca martor în o afacere a răspuns la toate întrebările în limba, ungurească căci știa bine ungurește. Venind în sfîrșit lucrul la jîrămînt, președintele îl provoacă să jure ungurește și unul din judecători începu să-i rostască formula jurămîntului. În momentul acesta însă țăranul nostru din Nojorid, zise către președintele în limba sa romînească : «Asta una n'o fac, d-le! *Cu Dumnezeu! meu numai romînește vorbesc.* Nu jor făr' romînește! Și a trebuit să-l joare tîlmaciul romîn.

UNGURII LA AMAN

De mult o spunem noi și de mult o spun și alții, că Ungurii au să dea în curînd cu capul de pereți. Mulți însă nu prea credeau în aceste combinații. Sperăm că nu va trece mult timp, și necredincioșii se vor convinge și ei.

Pînă una alta e interesant și semnificativ cum țănoșii Maghiari încep a se neliniști de viitorul lor.

Iată d. p. *Pesti Napló*, ziar al guvernului unguresc, se tînguește amar de soarta ce-i așteaptă pe fii lui Tuhutum. El zice că situația actuală din monarhie e foarte serioasă și plină de primejdii.

La relele din din trecut s'a mai adaus încă unul: deplina nesiguranță privitor la viitorul monarhiei.

Această situație a noastră — scrie «P. N.» — e tocmai ca aceea despre care Thiers zicea: «Nu e iertat să facem nici o greșală.»

Dacă situația ar atirna numai dela voi!

Ș'apoi, cît pentru greșeli, *tîrziu* v'ați deșteptat. Prea ați făcut multe și prea ați îngremădit greșeli peste crime și crime peste infamii, ca să mai puteți scăpa.

Sub povara fărădelegilor voastre, aveți să cădeți ca niște miserabili!

BĂNCILE ROMÂNEȘTI DE PESTĂ MUNȚI

Zilele trecute s'a ținut la Sibiu o conferință a băncilor române din Transilvania și Ungaria.

Conferința s'a ținut la inițiativa *Albinei*, în scopul de a pregăti o organizare solidară a băncilor noastre.

În urma invitării făcute au sosit la Sibiu în 25 Iunie 65 reprezentanți a 52 institute de credit. Conferința s'a întrunit în localitățile casinei romîne, unde s'a constituit sub presiul d-lui *Par. Cosma*. După ce a acceptat de basă obiectele înșirate în convocător, a emis o comi-

siune pentru studiarea și pregătirea substratului desbaterilor.

În comisiune au luat parte—afară de biuroul conferinței—domnii : *D. dr. N. Oncu* (Victoria) *Dr. I. Mihu* (Ardeleana), *Dr. T. Mihali* (Someșana), *A. Cosma* (Silvania) *II. Trăila* (Oraviceana), *P. Barbu* (Murășeana), *I. B. Hodoș* (Patria), *Dr. I. M. Roșu*, (Luceafărul), și *N. P. Petrescu*, (fil. *Albinei* Brașov). Ea a lucrat în ziua următoare și a ales referent pe d. *Dr. I. Mihu* care a prezentat elaboratul său în plenul conferinței. Conferința a primit toate propunerile comisiunii.

Desbaterile conferinței au fost atit de instructive pentru membrii conferinței, în cît în sine sunt un cîștig real pentru dezvoltarea și înaintarea organizațiunei noastre economice-financiare.

Principiile de interes mai general, asupra cărorora s'au unit reprezentanții băncilor noastre, sunt următoarele :

S'a aflat de lipsa și de folos, ca eximișii băncilor reprezentate la conferință să se *întrunească* din cînd în cînd pentru a discuta situația economică și financiară și a combina măsuri potrivite și uniforme pentru a promova dezvoltarea solidă și administrarea corectă a institutelor noastre de credit. Pentru studiarea situațiunei pregătirea materialului de distrucție și pentru convocarea conferențelor s'a instituit o delegațiune în persoana domnilor : *P. Cosman* (Albina), *Dr. N. Oncu*, (Victoria) *Dr. I. Mihu*, (Ardeleana), *Dr. T. Mihali* (Someșana), și *I. Brut. Hodoș* (Patria).

S'a constatat necesitatea înființării unui *organ de cuprins pur economico-financiar*, editarea unui Anuar al institutelor și pentru asigurarea exactității depline a contabilităței și înlesnirea controlului în mersul afacerilor, instituirea unui specialist, care prevăzut cu instrucțiunile necesare — să cerceteze din cînd în cînd băncile.

De importanță deosebită pentru cercurile largi cari formează clientela institutelor noastre, este înțelegerea luată cu privire la *reducerea etalonului* de interese la minimul posibil.

Conferința a acceptat principiul ca băncile să se restrîngă după posibilitate la ținutul care gravitează spre centrul sediului lor și în cas de abateri să se servească reciproc cu informațiuni asupra clientelei.

Conferința, s'a încheiat cu o disertațiune foarte instructivă asupra noului proiect de lege

despre Asociațiunile economice și industriale de credit, cari ating interesele băncilor noastre și le impun diferite măsuri de precauțiune.

Frica de românizare

E vorba de seminarul catolic, pe care Ungurii l'au mutat din Viena la Buda-Pesta, fără îndoială cu intențiunea să maghiarizeze toate elementele străine, cari vor frecuenta acest institut, în primul loc pe Români.

Și ce să vezi acum? «*Bud. Hirlep*» publică o desperată epistolă a unui fost seminarist, în cari cu lacrimi de foc se plînge de isprăvile tinerilor Români în acest seminar. «Seminarul unguresc (sic!) a început să se romanizeze— așa ne spune amăritul patriot. — Încăpățînații Valachi nu vreau să știe de limba ungurească, rugăciunile și le fac românește, de vorbit vorbește numai românește, cîntă numai cîntece naționale românești, și ce și mai grozav, colegii lor unguri încep să se molipsească căci a doua zi pe buzele tuturor Ungurilor răsună accentele doinei românești.

Cu indignațiune constată mai departe fostul seminarist ungur, că Romîni au biblioteca lor specială românească, și că citesc regulat foile românești. Patriotul semnalînd pericolul iminent ce rezultă din acest «*curent românesc*», ce amenință să copleșească toate spiritele, provoacă pe ministrul Wlassics, să ia măsuri de lipsă, pînă ce mai e timp, pentru stîrpirea acestui cuib de romanisare.

Și iată măsurile ce le propune înfocatul patriot:

Limba românească să fie pentru tot-d'acum izgonită din seminar. Trebuie revizuită biblioteca românească și confiscate toate acele cărți românești, «bădărane, ticăloase și maghiaro-fage».

Nu-i vorbă frumoși termeni; și trebuie să cunoști numai puțin limba patrioților maghiarii pentru ca să poți ști, că «poetica» și «armonioasa» limbă ungurească nici închipui nu se poate fără ast-fel de mărgăritare și floricele de «stil».

Mai departe propune indignatul seminarist, ca în locul predicei latine să se introducă numai predică ungrești, Romîni să fie obligați să cerceteze «școala ungurească», iar la plîmbare să nu li se permită să umble, de cît cu ungurii etc.

STROSSMAYER DESPRE UNGURI

Marele Episcop croat *Strossmayer* a petrecut vara aceasta la *Rohitsch-Sauerbrunn*. Aci la vizitat un corespondent al lui «*Magyarország*» intervievîndu-l asupra unui articol apărut în această foaie, care vorbea de visita episcopului la Banul Khuen-Hedervary și despre contra-visita acestuia. *Strossmayer* evitînd a se pronunța asupra acestei visite, a dat convorbirei o direcție cu totul contrară, pronunțîndu-se asupra diferendului dintre Croați și Maghiari și despre atacurile, ce le îndreaptă mereu foile ungurești contra lui. După ce episcopul declară că nu ține de demnitatea sa a intra în polemici cu foile maghiare și după ce a dat cite-va explicațiuni cu privire la aserțiunile acestor foi, cari ziceau, că el ar fi persoana, despre care a scris Francesul *Loiseau* într'o lucrare științifică, că a încheiat o învoială politică în numele Croației cu Muntenegrul—*Strossmayer* zise:

«Este adevărat că în Orient am mulți cunoscuți buni și amici personali; nu neg că cu fericitul principe Mihail am stat în relații intime însă din toate acestea nu se pot face deducțiuni politice de felul amintit. Foile ungurești peste tot dau fie-cărui pas al meu importanța politică mult mai mare, de cît merită în adevăr. De alt-fel, eu nu citesc aceste, foi și nu-mi sfărîm mult capul cu atacurile lor. Nu pot zice că eu n'ași avea principii politice bine definite; da, am, însă mă rețin de la rol politic direct...»

La declararea corespondentului că pe tot maghiarul îl doare înstrăinarea Croaților de către Maghiari, *Strossmayer* răspunde:

«Asta, dragă domnule, este pentru că după 1848 ideile și principiile: egalitatea, frățietatea și libertatea, cultura și progresul proclamate la 1848, nu le-ați desvoltat față de noi în măsura în care ar fi trebuit. Bărbații maghiari de stat în loc să influențeze în mod liniștitor asupra spiritului Slavilor, au deșteptat în noi neîncredere. Eu sunt om bătrîn cu multe experiențe; poate eu nu voi ajunge, d-ta însă vei vedea—asta este fermă mea convingere—că această purtare a Maghiarilor se va răsbuna amar în Ungaria... Ar trebui să se nască un mare bărbat de stat maghiar trimes de Dumnezeu, care ar putea afla modul de nivelare a diferențelor acestora» (dintre Slavi și Maghiari).

Profeția lui Strossmayer se va împlini de sigur. E în legea fiirei, ca păcatele să se răsbune mai curînd ori mai tîrziu.

O NOUA SOCIETATE ROMANEASCA IN VIENA

«Patriei» din Cernăuți i se scrie din Viena: După cum aflăm se va constitui la convenirea social-națională a coloniei române de aci. care va avea loc la prima zi a fie-cărei luni, în restaurantul de la «Kaiserhof», atît sub presiunea excelentei noastre naționaliste, d-șoara Aglaia Lupu, din ocoșul Cîmpu-Lungului moldovenesc al Bucovinei cît și a mult zeloasei dame de Stătescu, un *comitet de dame*, care va întreprinde pașii necesari, ca să se înființeze curînd în mijlocul străinismului o societate socială și de lectură cu numele «**Damele Române**», care va fi menită a deveni un focal important atît pentru damele studente din diferitele țări, cît și pentru damele din colonia din Viena.

Întreprinderea e cît se poate de îmbucurătoare și noi nu putem de cît să ne exprimăm urările noastre sincere întru propășirea reuniunii «*Damele Române* în capitala monarhiei.

EMIGRAȚIUNEA DIN UNGARIA

Oficiul central statistic din Budapesta publică într-o foaie d'acolo date interesante asupra emigrărilor din Ungaria în America.

Emigrările s'au început prin anii seazezeci iar pe la 1872, cînd Ungurii erau deja stăpîni absoluți pe situație în Transilvania și Ungaria, ele au început a lua proporții îngrijitoare. După statistica oficială a Statelor-Unite, dela 1861—1871 au emigrat la America: 488 cetățeni ungari; dela 1871—1878 în fie-care an cîte 5—600; la 1879 deja emigraseră 1518 ba în 1880 numărul emigraților s'a urcat la 6668. Din acest an începînd numărul celor ce au luat lumea în cap a sporit repede, așa că la 1892 a ajuns maximul de 32.683. Cei mai mulți dintre emigrați sunt din comitatele nordice ale Ungariei, locuite de Slovaci. În timp de 30 de ani și-au părăsit patria nu mai puțin ca: 269.959 inși.

CEHII ȘI MAGHIARII

Un cunoscut statistician maghiar, *Láng Lajos* a publicat acum cîteva luni o broșură în care, în contrazicere cu toți Maghiarii, susținea, că federalizarea *Austriei* ar fi în interesul Ungariei, că Maghiarii nu trebuie să se mai razime pe Germanii din Austria, ci pe națiunile slave de acolo, căci numai cu acest chip s'ar putea asigura și pe viitor hegemonia Maghiarilor în Ungaria.

Deputatul ceh *Kramarz* publică apoi în «*Ceska Revue*» dela Praga un articol care face elogii Ungurului *Láng* pentru ideile emise în pomenita broșură.

Expunerile acestuia le zice *Dr. Kramarz* dela început că sunt o politică matematică trează și reală. Trăgînd o paralelă între interesele Cehilor și ale Maghiarilor, ee-i leagă pe amîndoi de monarhia comună, zice la un loc: «*Că Maghiarii socotesc închegarea federalistică a Austriei. este de marcat și da dovadă despre maturitatea politică neobicinuită a persoanelor conducătoare din Ungaria.*»

Vorbînd apoi pe larg despre această temă, autorul ajunge la următoarele concluziuni:

A crede, că Maghiarii se vor lepăda de dualism, ar fi o naivitate politică...

În majoritatea parlamentului austriac sunt reprezentate toate națiunile din Austria, iar ideea conducătoare a acestei maiorități este, ca Austria să nu fie nici slavă, nici germană.

Cehii nu au de loc pretenția de a se amesteca în treburile interne ale Ungariei și a ataca dualismul; ei au lipsă de toate puterile lor pentru a valida drepturile regatului lor și ale celorlalți slavi din Austria, precum și de a menține aceste drepturi. Ei simpatisează cu Slavii din Ungaria, dar *ei știu, tot așa de bine ca și aceștia înșiși, că rezultatul luptei pentru drepturile naționalităților în Ungaria depinde de însași potența Slavilor și peste tot a neamurilor nemaghiare din Ungaria.*

Drept, corect și cît se poate de logic politicește vorbind.

GUȚO-VALAHI

Le Courier de Budapest et d'Orient, un nou ziar-manuscris care se ocupă de chestiunile o-

rientale, publică în No. său dela 12 Iulie sub titlul arătat un articol, ce zice că i s'a trimis de către «un învățat român».

Autorul arată incongruența dintre datele statistice pe care le dă d. Weigand și între cele date de d. I. Nenițescu privitoare la numărul Aromânilor.

Faptul, că d. Weigand pretinde, în cartea sa «*Die Aromunen*», că în Macedonia, Albania, Tesalia, etc., nu ar fi existând mai mult de 100.000 de Aromâni face pe autorul articolului să zică:

E ușor de ghicit că zierele dela București sunt nemulțumite de asemenea descoperiri.

În limba balcanică cuvântul «a schimba convingerea» (alusie la d. Weigand) se exprimă prin termenul «a da chitanțe fondului secret al celeialalte propagande» (a celei bulgare).

«Cui prodest, is pagat», iată axioma; și dacă d. Weigand descoperă Bulgari în Macedonia, aceasta însemnează că el s'a pus în solda domnului Stoilof.

Acușațiunea aceasta e gravă, și d. Weigand are cuvântul.

POLITICA MAGHIARA ÎN CRIZA AUSTRIACA

Ungurii sunt desolați, că curentul federalist ia proporții tot mai mari și mai reale în Austria.

Presa lor cere cu sgomot ca Baronul Bánffy să intervină cu întreaga sa autoritate spre a opri acest curent. Ea pornește în aceasta campanie din considerația că și planurile federaliste ale contelui *Hohenwart* tot un bărbat de stat maghiar, contele *Andrássy* le nimicise. Ziarele aceste cred, că dacă Bar. Bánffy a reușit să trîntească pe contele *Kálnoky* într'un moment cînd acesta începu să creieze dificultăți politicii maghiare, el trebuie să izbutească a resturna și pe actualul ministru președinte al Austriei, contele *Thun* care intrupează ideia federalistă. Căci, zic aceste ziare, «Ungaria nu poate rămînea în relațiuni de drept public cu o Austrie

federalisată, și mai ales cu o Austrie slavizată».

Înțelegem aceste spasmi ungurești. Ele își au origina în temerea că federalismul odată biruitor în Austria are să se impună și Ungariei.

Dar ori cît o fi Bar. Bánffy de «grc-zav» tot nu ni se pare probabil, că va putea împiedica el transformările ce se prepară în Austria.

Că aceste schimbări au să înniurească și asupra stărilor din Țara Ungurească e natural și aproape sigur, și toate desperatele țipete ale gazetelor ungurești n'au să poată opri dezvoltarea aceasta cu desăvîrșire firească a lucrurilor.

O voce poloneză contra Maghiarilor

Polonii au afectat tot deauna o particulară slăbiciune pentru Maghiari. Își făceau și unii și alții ochi dulci și erau în perfect acord, că Polonii trebuie să polonizeze pe *Rutenii* din Galizia, iar Maghiarii să absoarbă pe *Nemaghiarii* din Ungaria.

Dar și dragostele trec. Iată de pildă un ziar polon, *Nova Reforma* care, răspunzînd unui articol din *Budapești Hirlap* scrie:

«Așa de departe merge îngîmfarea Maghiarilor. Ei vor se impună Austriei politica lor și îi dictează principii antislavice pentru că ei își tem poziția în mijlocul Slavilor.

În timpul din urmă Ungaria se pune pe temeiul intereselor egoistice, concepute în cel mai brutal mod.

În aceasta însă—cu toate asigurările lor—se arată clar pusilanimitatea și teama unei rase de jos, care își simte perirea» ..

Mișcarea culturală în Banat

Românii din Lugoj (în Banat) au întemeiat zilele acestea o Secțiune a «Asocia-

ființei pentru cultura poporului român», care pînă acum nu avea secțiuni decît în Transilvania. *Tribuna* din Sibiu publică următorul raport despre acest important început de mișcare național-culturală în Banat:

In sfîrșit aflăm, cu deosebită bucurie, că primul despărțămînt bănățean al «Asociațiunii» s'a constituit în Lugoj, la 11 Iulie n. Inaugurarea aceasta faptică a «Astrei» pe pămîntul Bănătuului, deși cam tîrziu, s'a făcut în mod demn și între fericite augurii, promițătoare penru viitorul «Asociațiunii».

Delegatul «Astrei» și membru al comitetului ei central, d-l C. Brediceanu, a reușit să concentreze în jurul său, sub steagul frumos al culturii naționale, tot ce Lugojul, acest mîndru centru, are mai ales și mai hotărîtor.

Printr'un cuvînt calm și vrednic, delegatul «Astrei» a inaugurat în mod potrivit primul despărțămînt bănățean, și reamintînd zilele de entuziasm general, în care «Astra» și-a făcut descălecare în mijlocul Bănătuului, și-a descris frumos și fînta la care trebuie să tindă.

S'a constatat de noi, că totuși «Asociațiunea» ne știe aduna pe toți sub același scut și ne știe întruni în lucrare spre același scop.

Ne bucurăm de acest frumos început și dorim izbîndă deplină ideei, care s'a plantat între augurii așa de norocoase, în solul Bănătuului mînos.

Fie, ca roadele ei să îndestulească legitimele așteptări ale tuturor.

* * *

Constituirea primului despărțămînt bănățean s'a făcut în prezența unui public, nu prea numeros, dar distins.

D-l Cor. Brediceanu a deschis ședința printr'un cuvînt potrivit, cu repriviri istorice asupra măreței adunări de la 1896 și asupra întreg trecutului «Astrei».

«Feudalismul medieval — zice vorbitorul — ne-a împedecat în libera dezvoltare. Poporul român delăturînd pedicile de tot soiul, a ținut strîns și tare la devisa: «Eu vreau, eu trebuie să trăesc! Cultura să fie firul, literatura be-teala, iar din acestea libertatea haină de podoabă să facă poporului român!»

Și eu — zice vorbitorul — haină de podoabă vreau pentru scump poporul meu!»

Despărțămîntul și-a ales cu aclamațiune următorul comitet:

Director al despărțămîntului: *Coriolan Brediceanu.*

Membru în comitet d-nii: *Dr. George Popovici*, protopresbiter gr.-or. în Lugoj, *Sevastian Olariu*, protopresbiter gr.-cat. în Făget, *Ioan Boros*, canonic gr.-cat. și secretar episcopesc și *Dr. Iacob Maior*, medic în Lugoj.

A fost pătrunzător momentul, când venerabilul bătrîn, canonicul *Ștefan Moldovan* a luat cuvîntul, ca să răspundă atențiunii delicate ce d-l *Brediceanu* și-a făcut în discursul de deschidere, și să mulțumescă lui Dumnezeu, că și-a dat și lui să vadă acest act, lui, care a lucrat la întemeierea «Asociațiunii» și de 37 ani este membrul ei.

Cu lacrimi în ochi amintește, când înainte de aceasta cu 37 ani spre scopul înfrățirii și al împreunării lucrării prelații bisericilor «surori» române prin *sărutare* au sigilat actul întemeierii «Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român».

La ședința de constituire a participat și episcopul *Dr. D. Radu*, cu o întregă suită. Din depărtări au sosit cîte-va telegrame de felicitare, primite cu entuziasm.

CORUPȚIUNEA ÎN UNGARIA

În zilele din urmă ziarele au vorbit mult de hoțiile de 1/2 milion ce s'a descoperit la Arad. Pungășiile și hoțiile se țin lanț în fericita Ungarie. Un ziar unguresc face o statistică despre furturile comise în anii din urmă într'un singur comitat, al Aradului. Iată această îngrozitoare icoană a corupției maghiare, după resumatul pe care îl găsim în «*Tribuna Poporului*».

1. Pașa turcesc, judecătorul *Egyed Gyula* din Hălmagiu, pe la anii 1876 a furat din banii comunelor, cît a putut. *Se știe însă numai despre 5.000 fl.*, căci ceilalți bani furați de el i-au acoperit bieții jurați și casieri, și au tăcut de frică, să nu cadă și el în cursă.

Din averea lui Egyed s'a putut scoate abia 300 fl. — Ceilalți, vorba Românului: «*rămîn pe sat!*» onorabilul a stat un an și jumătate în temniță.

2. A doua furătură s'a întîmplat aici la comitat. Un patriot *May Miksa*, fost scriitor la casa comitatului, a furat în anul 1883 *una mie fl.* A șezut pentru ei 3 ani în temniță. — Mulți alții au fost pentru acest furt trași la răspundere, dar cu ei *nu s'a isprăvit nimic.* — *Oare de ce?*

3. Notariul *Kiss Károly* din bogata comună *Pănatul-Nou*, pînă la anul 1886 a furat dela comună și a înșelat dela singuratici *preste 40.000 fl.* cu cari bani a benchetit mai mult prin Arad *pe sub nasul mai marilor săi*, cele mai mari sume mîncate de el au fost *banii orfanilor.*

Cînd i-au dat de urmă și l-au prins — aici în Arad, el și-a tras un glonț de revolver în cap; ear banii orfanilor, cea mai mare parte au trebuit să-i plătească judele comunal, tutorul orfanal, și perceptorul, pe cari vicșpanul i-a suspendat dela slujbă și silit să plătească paguba.

4. Al patrulea lotru de banii publici a fost iarăși aici în Arad cu numele *Dulovits Károly*, tutorul dela spitalul comitatens. A furat din banii spitalului, trimiși pentru hrană și leacuri pe seama bieților bolnavi, suma de 2500—3000 fl.

Cînd l'au luat la socoteală, și acesta și-a tras un glonț în cap!

5. În 1893 s'a pertractat aici în Arad procesul furtișagului de 350 de mii dela «*Kereskedelmi bank*» (banca comercială). Vinovații au fost trei inși: *Bettelheim Vilmos*, *Spitzka Agoston* și *Fişchl Zsigmond*. Judecați au fost însă numai pentru suma de 56.791 fl. — la cite trei ani de robie!

6. Un «domn» *jude la tribunal*, a furat și el ce a putut pe la anii 1860—70, dar furătura abia s'a descoperit la 1886, că vezi Doamne, se acoper unii pe alții, și așa a rămas treaba moartă pînă s'a învechit de tot, și paragraful de lege n'a mai avut putere să-l judece.

Paguba a plătit-o țara. Lui i-au detras pensiunea, și azi lucrează ca scriitor în cancelarea unui avocat din Arad.

Oare numele acestui «domn» de odinioară, care croia pedepse asupra altora, *pentru ce nu se vestește, precum nici suma cît a păpat?*...

7. Notarul *Zacharias Josef* din Fekete-Gyarmat, nu de mult a fost judecat prin tribunalul din Arad la 6 1/2 ani temniță ordinară, pentru 11 furături din banii satului și 21 de cambii și documente falsificate. — Și acest cavaler își juca mendrele tot prin Arad, cu «prieteni» de p'aici. Acum șade la răcoare în temnița din Aiud.

8. *Antistia comunală* (judele, notarul și perceptorul din *Zsigmondház*, — (lingă Arad), în bună-înțelegere au mîncat din banii satului — că doar era pe mîna lor — numai șapte mii de florini.

Notarul a fost judecat la 6, judele la 4 ani de robie, ear al treilea a scăpat.

9. *Notariul din Mocrea* (Apatelekl), pe care domnii dela «*Arad és Vidéke*» nu voesc să-l numească, (desigur fiindcă va fi înrudit cu cineva) dar eată îl numim noi pe fostul cavaler *Horvath*, care a dat și el pe după mină 2000 fl. din banii satului. Pentru acest furtișag a fost judecat la 2 1/2 ani. Nici nu-i grea pedeapsa pentru două mii!

Cu acestea «*Arad és Vidéke*» își încheie lista furtișagurilor, zicînd că după cele mai «mărunte» n'a căutat.

Curat, țară de bandiți privilegiați!

Criza în împărăția habsburgică

Încercările din urmă ale guvernului austriac de a împăciui pe Germanii și pe Cehii din Boemia, au fost zădărnice de pretențiunea Germanilor, de a se revoca cunoscutele ordonanțe ale lui Badeni.

Contele *Thun*, văzînd că silințele sale sunt infructuoase, s'a dus la Ischl, la Împăratul și a venit de acolo cu decretul prin care sesiunea parlamentară a Camerii este declarată încheiată. Astfel guvernul cîrmuește țara fără parlament, cu puterea absolută ce-i-o acordă un articol, al XIV-lea, din constituție.

Inchiderea parlamentului austriac a produs o mare senzație în toate cercurile politice, căci ea este considerată ca începutul unei noi politici în Austria.

Unii zic, că cu chipul acesta guvernul *Thun* și-ar fi netezit calea, și-a asigurat o mai mare libertate de acțiune.

Alții presupun deja, că în curînd va trebui să urmeze disolvarea Camerii și după aceasta octroarea unei noi constituții în Austria.

Un lucru e evident: pe calea pe care a umblat contele *Thun* și predecesorii săi, el nu mai poate înainta, căci ea nu duce la concilierea popoarelor, ci la învrăjbirea lor tot mai accentuată.

Austria a ajuns la punctul culminant al crizei, prin care trece de vr'o cincizeci de ani de zile. Ea nu mai poate fi menținută, de cît prin o transformare radicală.

Și această transformare îi se impune nu numai din punctul de vedere al apărării definitive a conflictelor

naționale de acolo, ei mai ales din cauza lipsei de cohesiune dintre ea și Ungaria.

E criză în Austria, dar mai mare și mult mai gravă este criza ce s'a declarat în relațiunile celor două state ce formează nefastul Dualism.

Nu se poate înlătura criza austriacă, dacă nu se va pune mai întâiu capăt constituțiunii dualiste.

Înțelege-vor bărbații de stat de la Viena acest imperativ categoric?

După cele ce zic gazetele vieneze s'ar crede că nu. Ele nu se mai plictisesc a ne spune mereu, că contele Thun ar avea de gând să încheie pactul economic cu Ungaria tot pe bazele de pînă acum, în afară de chestia cotei-părți, asupra căreia Austria ar fi pretinzînd o sensibilă modificare.

Noi nu credem, că contele Thun să nu aibă planuri mai largi — vedem, nu-i vorbă, că el, de cînd e în fruntea afacerilor, bate apa în piuă, trăgănează soluțiile și face impresia unui om nehotărît.

Această întîrziere trebuie s'o atribuim faptului, că Thun are ordin de a scâlda lucrurile pînă după jubileul împărătesc.

E însă probabil, că atunci, *după jubileu* au să se ivească zile fripte pentru Maghiari.

Pînă atunci abia dacă se va face v'ro transformare serioasă în Austro-Ungaria.

ROMANIA ȘI RUSIA

Vizita Regelui nostru la Petersburg a făcut pe mulți ziariști să creadă și să scrie, că politica noastră externă s'ar fi schimbat deja, sau cel puțin s'ar fi schimbînd. Că de unde pînă acum

Statul Român se inspira din cercurile Triplei Alianțe, el de aci înainte de sigur va căuta un razim la Neva.

Și cei ce astfel scriau, porneau mai ales din considerațiunea chestiunii naționale. Tripla Alianță n'a făcut nimic pentru Românii din Transilvania, își ziceau ei, probabil că Rusia va face ceva.

Și multe ziare rusești ne făceau, în ultimul timp, să vedem un viitor mai bun, dacă România, «*păstrîndu-și independența politică*» ar gravita spre Rusia.

Noi nu credem în o schimbare mai ales subită, a orientățiunii noastre politice.

Vizita Regelui nostru la Curtea Rusiei însemnează de sigur o consolidare a relațiunilor de bună prietenie de pînă acum dintre micul nostru Stat și imensul imperiu rusesc.

Apropierea ce s'a operat acum, ni se pare deocamdată o consecință a învoelii ce a intervenit între Austria și Rusia în privința chestiunii orientale.

Vechiul antagonism dintre aceste două imperii a cam dispărut și a făcut loc unei oarecare înțelegeri, ce nu se credea posibilă acum câțiva ani. Și era interesul acestor imperii, ca această înțelegere să se facă. Rusia are imense interese actuale în extremul Orient, cari absorb aproape toată atențiunea și energia bărbaților ei de Stat.

Iar Austria e atît de ocupată cu crizele ce o subminează, în cît a trebuit să primească cu bucurie acest fel de armistițiu cu Rusia.

Nici uneia dintre aceste împărății nu-i dă mîna să scormolească acum chestiunea atît de periculoasă a Orientului european.

La Petersburg a făcut vizite Impăratul Germaniei și Impăratul Austriei. Era deci firesc ca și Regele Carol, a cărui politică exterioară se apropie de a Germaniei și Austriei, să meargă să facă o vizită Țarului Rusesc.

Negreșit, trebuie să ne pară bine că ra-

porturile Statului nostru cu puternica împărăție rusească, au devenit mai intime. N'avem interes, să trăim în relația de răceală cu nici un Stat, cu atât mai puțin cu state vecine.

Și nu încap. nici o îndoială, că amiciția dintre Români și Ruși poate să devină din ce în ce mai intimă și poate schimba mai târziu sentimentele tuturor celor ce țin morțiș la tripla Alianță. Aceasta mai ales, dacă situația Românilor de peste munți nu se va ameliora în chip simțitor și în timpul cel mai scurt.

De mult se zice peste munți: «Mai bine Muscali, de cât Unguri.»

Cind opinia publică a României libere va înțelege acest sfîșietor țipet de durere, va înceta și ea a mai da din umeri și va găsi alt curs politicii noastre externe.

Aci pot să ajungă lucrurile, dacă Ungurii nu-și vor da seamă de poftele lor de Herostrați.

Și cînd vor ajunge aci, atunci toată învoiala dintre Austria și Rusia rămîne maculatură.

VIZITA LA PETERSBURG ȘI PRESA STREINĂ

Ziarele din Budepesta continuă a se ocupa de vizita Regelui nostru la Petersburg.

Foarte interesant este între altele un articol al ziarului *Alkotmány*, organul partidului popular-catolic.

Articolul poartă titlul «*Imprietenire ruso-română*» și încearcă a dovedi că în politica exterioară România ar fi făcut o schimbare la față, în favoarea Rusiei.

Alkotmány începe a spune, că în România ar fi crescut simpatiile pentru Ruși și de aceea Regele Carol s'a dus la Petersburg, fiind în interesul său să menajeze simpatiile acestea.

Relevînd că în suita Regelui se află ofițeri cari au luat parte la războiul de la 1877 și că unele ziare contestă vizitei ori-ce importanță politică, ziarul unghuresc scrie:

«*Vizita la Petersburg, nu este un fapt de simplă*

curtenire, ci are și însemnătatea sa politică, de aceea a trebuit să meargă și Sturdza la Petersburg. Suita de ofițeri va fi acomodată a reîmprospăta vechea amiciție de arme.

Însăși alegerea suitei din generali cari au luptat alături cu Rușii poartă nota unor anume tendințe și efectul ei, credem nu va fi trecut cu vederea nici la Viena nici la Stambul.

De alt-fel, întreaga călătorie are aparența ca și cum președintele Faure ar vizita pe împaratul Wilhelm.»

Afirmînd că vizita Regelui ar constitui o schimbare de front în politica exterioară a României, *Alkotmány* spune că:

«Austro-Ungaria n'are amici în România; aici spiritele, ori-ce s'ar zice, sunt dominate de ura în contra unghurilor.»

Dacă guvernul unghuresc n'ar fi făcut procesul Memorandului și dacă n'ar fi creat martiri din preoți și avocați, ura în contra Unghurilor și Austriacilor n'ar fi reușit cu propaganda florusească, — continuă ziarul unghuresc.

BIBLIOGRAFIE

Sissina Constant, *Cîteva cuvinte asupra educațiunii și instrucțiunii în România*, București, 1898.

Sub acest titlu a apărut o broșură polemică ce presintă un deosebit interes pentru toate cercurile noastre cari se ocupă serios cu chestiunile de educație și învățămînt.

Autoarea este una din puținele noastre institutoare care sunt devotate cu trup și suflet misiunii lor. Ea e revoltată de lipsa de educație a copiilor și insistă cu o puternică convingere și cu o strînsă argumentațiune asupra datoriei mamelor de a-și vedea de creșterea copiilor, precum și asupra întreg sistemului de educație ce ar trebui introdus în familie și școală. Broșura se citește ușor, și bogăția citatelor din autori străini îi dă un interes particular.

În ori-ce cas e o scriere foarte instructivă și merită a fi cetită de toți cei ce își dau seamă de importanța fundamentală a chestiunilor de educațiune și învățămînt pentru viitorul neamului nostru.

«Enciclopedia Română» publicată din însărcinarea și sub auspiciile Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român de Dr. C. Diaconovich.

După un interval de abia 5—6 săptămîni a apărut un nou fascicol al acestei mari și folositoare publicațiuni, al noulea adică penultimul pentru tomul I. Reducerea continuă a intervalurilor dintre aparițiunea singuratecelor fascicole precum și promisiunea editorului, ca încă în August a. c. tomul I va fi pe deplin terminat, dovedește că redacțiunea publicațiunii a trecut deja peste greutățile începutului și înaintează cu pași tot mai siguri. Aceste semne îmbucurătoare de vitalitate a frumoasei întreprinderi a Asociațiunii, fără îndoială vor putea delătura pe deplin temerea ce s'a ivit la început în cercuri foarte largi, că «Enciclopedia Română», ca toate întreprinderile noastre literare de asemenea natură și estensiune, nu se va putea termina.

Fascicolul IX cuprinde cuvintele *Cavaillon*—*Clarneta*, la o alta peste 1200 articole, dintre cari amintim: Cehii (Jarnik), Cernat, Cernătescu, Cernăuț, Cernavoda, Cerne, Cetatea de Baltă, Chinezu Paul, Chioru, Chișineu (Arbore) Chițu, Chrisov (Ghibănescu), Chrisovergi, Circa, Ciuc, Ciupercovicî (Sbiera), Choleră și Ciuma (Dr. Felix) etc. Dintre ilustrațiuni remarcăm 4 tablouri excelente la art. Cernăuți (catedrala și grandioasa reședință mitropolitană, seminarul, casa preoțească), și o ilustrațiune colorată la art. Circulațiunea singelui.

În fine mai amintim că numărul autorilor Enciclopediei și în timpul mai nou s'a sporit cu cite-va puteri dintre cele mai de valoare.

Scoarțele pentru tomul I sunt deja lucrate și se pot comanda deja la editor cu prețu fl. 1 (frc. 2.50) incl. trimiterea francată și recomandată.

«Enciclopedia Română» apare în estensiune de 30 fascicole de cite 6 coale de tipar, (10 fasc. formează un tom) și va cuprinde în total

peste 30.000 articole. Publicațiunea se va termina în decursul anului 1900.

Abonamente se primesc la editorul W. Krafft și la toate librăriile; deposit general pentru România: Stork & Müller, București. Prețul unui tom face: broșurat fl. 10.—(resp. frci 25.), iar compactat fl. 11.60 (resp. frci. 28.50).

Die allgemeine Krise in Österreich-Ungarn

Graf Thun vermag weder in der deutsch-tschechischen Sprachenfrage, noch in der österreichisch-ungarischen Ausgleichsfrage irgend einen Ausweg zu finden. Er macht den Eindruck eines Tastenden und es ist kein Wunder, dass man ihn den Grafen *Nichtthun* nennt.

Gerade infolge dieses Nichtsthus's schwirren alle möglichen uncontrolirbaren Gerüchte durch die Luft. Jede Zeitung weiss von ganz besonderen Plänen des österreichischen Regierungs-Chefs zu berichten. Solche Berichte lesen wir schon seit dem ersten Tage der Thun'schen Regierung, doch sie erwiesen sich bis zu dem heutigen Tage als Erfindungen.

Graf Thun mag ja Pläne haben, *einen* bestimmten Plan scheint er aber kaum zu verfolgen.

Vielleicht darf er einfach keinen Plan verfolgen. Vielleicht hat er blos die Aufgabe den *status quo* über das Jubiläumsjahr hinüber zu erhalten, denn der Kaiser dürfte Ruhe haben wollen, und da kann doch von keiner Verwirklichung irgend eines grösseren Planes wohl die Rede sein.

Diese Annahme scheint noch die wahrscheinlichste zu sein.

Wie die Dinge heute in der Habsburger Monarchie liegen, kann kein Palliativ-Mittelchen mehr die Völker versöhnen. Man hat dort übrigens schon so viele Palliative verbraucht, dass es überhaupt schwer sein würde, noch irgend eines aufzutreiben. Eine Rettung ist nur von einer Radical-Cur zu erhoffen, aber freilich nur von einer den dortigen Verhältnissen genau entsprechenden Radical-Cur.

Wir haben zu wiederholten Malen dargethan, dass alle sogenannten «*Sprachenverordnungen*» und «*Sprachengesetze*» von keinem Werthe sind, denn die Nationalitätenfrage Österreichs ist mit der ungarischen eng verbunden.

Dieser ganze Complex von Fragen ist aber rein *staatsrechtlicher* und nicht, wie man so gerne glauben machen will, administrativer Natur, Da werden alle Sprachen-Standpunkte zu Schanden.

Befindet sich die Monarchie in einer Krise? Niemand kann es leugnen.

Da ist es aber einfach ein Unsinn, eine derartige Krise mittels homeopatischer Kunststücke zu lösen. Nein, auf diese Weise wird das Habsburger Reich zu keiner Ruhe im Jubiläums-Jahr gelangen können.

Die Ruhe kann in das Habsburger Reich nur einkehren, wenn man dieses neu aufbauen wird. Demolirung also und Neubau — das ist die Art und Weise um den Völkern und der Dynastie Ruhe zu verschaffen.

Und wenn das nur durch «*Staatstreich*» thunlich ist, so werden gewiss *alle Völker*, der Monarchie einen *solchen* Staatstreich herbeiwünschen.

Die Gegner einer solchen extra-parlamentarischen Action haben aber Recht, wenn sie die Frage stellen, ob

es sicher sei, dass nach Aufhebung der gegenwärtigen Verfassung der Friede überhaupt möglich sein wird.

Allerdings würde die Krise auch dann, und vielleicht in verschärftem Masse, fort dauern, falls die *neue* Verfassung auf «*historisch-politischen*» Grundsätzen beruhen sollte.

Ein Föderalismus der «*Königreiche und Länder*» im *dualistischen* Verbande mit dem magyarisch sein wollenden Ungarn, ein Reichsparlament zusammengesetzt aus *Landtagswahlen* etc. ein solches staatsrechtliches Ungeheuer könnte unter keinen Umständen eine Versöhnung der *Nationen* bedeuten, es könnte nur die *Auflösung* des Reiches bedeuten.

Um zu einem wirklichen Völker-Ausgleich, und nicht zu einem «*Königreiche und Länder-Ausgleich*» zu gelangen, müsste man unbedingt:

- 1, den Dualismus aufheben,
2. eine nationale Abgrenzung der Nationalitäten des Gesamtreiches verkünden,
3. eine bundesstaatliche Verfassung einführen.

Das wäre eine sowohl gerechte wie auch zweckentsprechende Lösung der allgemeinen Krise.

Solange man sich dieser Einsicht verschliesst, wird man sich vergebens nach Ruhe sehnen.

Ein Siebenbürger Rumäne.

Magyarisirung durch Aushungern

Der magyarische Minister *Darány* hat unlängst eine Reise durch das von Rutenen bewohnte nord-ungarische Gebiet unternommen, um die Lage dieses unglücklichen Volkes kennen zu ler-

nen und um ihm angeblich das Elend zu erleichtern. Es scheint jedoch, dass der Minister sich um das besagte Elend sehr wenig gekümmert hat, denn sein ganzes Augenmerk war bloß auf die Art und Weise gerichtet, wie die Rutenen am leichtesten ihrer Nationalität beraubt und magyarisiert werden könnten.

Aus dem langen Bericht, den der *Buda-pesti Hirlap* über diese Reise veröffentlichte, übersetzen wir hier einige charakteristische Stellen:

«Bei dem Festmahle in Munkatsch sagte der Minister, er wolle der Lage der Rutenen seine Fürsorge angedeihen lassen, *er erklärte aber sofort, er anerkenne die Rutenen nicht als ein Volk, sondern bloß als magyarische Staatsangehörige rutenischer Zunge und nur als solche wird er sie unterstützen.*

Er ist überzeugt, dass die verschiedenen auf diesen Gebieten wohnenden Nationalitäten durch Aufbesserung ihrer materiellen Lage leichter für die Magyarisierung zu gewinnen sind.»

Indem das magyarische Blatt die Äußerungen des Ministers commentirt, erklärte es sich mit denselben höchlich zufrieden, denn es betrachtet dieselben als das zweckmässigste Magyarisierungs-Programm.

«Wenn dieses Programm die von uns gehofften Ergebnisse bei den Rutenen haben wird, dann muss diese Politik auch gegenüber den Rumänen, Slowaken und Deutschen angewendet werden.» So raisonnirt das angeführte pathologische *Hirlap*. Das soll wohl heissen: «*Wollt ihr dem Hungertode entgehen? Nun, dann werdet zuerst Magyarern!*

So machen es auch die Räuber im Bakonyer Walde: Wollt ihr das Leben? Nun, dann gebt uns euer Geld! Und die Herren in Wien fahren fort, mit den Bajonetten des Reiches diese elende *Rózsa-Sándor*-Politik zu beschirmen!

Tausend neue Magyarisirungs-Schulen

Der ungarische Cultus-Minister *Wlassics* hat, gelegentlich der Abstimmung des Budgets für das kommende Jahr, erklärt, er sei entschlossen *tausend neue «Staats-Schulen»* d. h. *Magyarisirungs-Schulen* zu errichten.

Diese Schulen werden im Laufe der nächsten fünf Jahre in's Leben gerufen und zu diesem Zwecke bewilligte die magyarische Kammer *eine Million* Gulden.

Wie die magyarische Zeitungen melden, werden diese Schulen hauptsächlich auf den von Nationalitäten bewohnten Gebieten errichtet werden. Und da haben die magyarischen Zeitungen noch die Stirne, die Magyarisirungs-Tendenzen der ungarischen Regierung in Abrede zu stellen!

„Das Land der Defraudation“

So nennt der Chef-Redacteur des *Magyarország*, Herr *Bartha Miklos*, sein liebes magyarisches Vaterland.

Er klagt nämlich in einem Artikel, dass in Ungarn das Unterschlagen von öffentlichen Geldern zu einer nationalen Eigenart geworden ist. Wohl geben sich sonst die publicistischen Organe die grösste Mühe Fälle dieser Art todzuschweigen, denn bei einem allzu grossen Lärmschlagen kämen ja magyarische Panama's und Panamino's zum Tageslicht, die allzu grell die magyarische Staatsidee und ihre wahren Triebfedern illustriren würden.

Aber das wird schon einmal kommen, Herr *Bartha Miklos*, verzweifeln Sie nicht!

HONGROIS ET ROUMAINS

C'est presque rééditer une vérité de M. de La Palice que constater l'écart, souvent considérable, qui existe entre les as-

pirations voire les intérêts des peuples et la politique suivie par leurs gouvernements. Il arrive même, parfois, que celle-ci est en opposition complète avec les tendances et les secrets désirs de la nation dont elle a pour mission de fixer les destinées et qu'elle engendre ainsi un malaise, ordinairement suivi d'agitation, auquel il devient, à la longue, très difficile de remédier.

Tel est assurément le cas de ce foyer d'intrigues et de fermentation incessante qui s'appelle la presqu'île des Balkans. Tel est, en particulier, le cas de la Roumanie où—malgré le soin que prennent le roi Charles et ses ministres de se rapprocher de plus en plus de la triple alliance et, par conséquent, de vivre en bonne intelligence avec l'Autriche-Hongrie—la question des trois millions des Romains qui peuplent la Transylvanie maintient l'antagonisme qui, de tout temps, a divisé les populations du royaume de Roumanie et les Hongrois.

Il faut convenir d'ailleurs, que, de son côté, le cabinet de Pesth ne fait rien pour amener un apaisement désirable à tous les points de vue et qu'au contraire, si, en ce moment même, le dissentiment entre les deux races voisines menace de prendre des proportions inquiétantes, c'est aux hommes d'Etat magyares, à leurs procédés agressifs, aux mesures draconiennes et vexatoires qu'ils édictent contre les sujets austro-hongrois de nationalité roumaine que l'on doit, en grande partie, attribuer ce déplorable résultat.

Le gouvernement hongrois, en effet, poursuit avec un singulier acharnement la *magyarisation* des tous les habitants de race non magyare de la Hongrie, et c'est surtout aux Roumains, qui forment l'agglomération la plus compacte et la plus redoutable, que s'adressent ses sévérités et —tranchons le mot—ses persécutions. Sup-

pression des noms roumains des villages et leur remplacement par des dénominations purement hongroises, obligation imposée aux individus de changer d'état civil, défense absolue d'enseigner la langue roumaine, ne manque à ce qui, dans le pensée des gouvernants de Buda-Pesth, est appelé à transformer la Transylvanie et à y détruire les derniers vestiges de la nationalité dominante.

Si bien qu'à l'occasion d'une décision récente en vertu de laquelle les employés de chemins de fer origine roumaine sont tenus, sous peine de révocation, de substituer immédiatement à leurs noms patronymiques des noms magyares, la presse de Bucarest s'est mise à protester violemment contre des actes qu'elle qualifie de barbares et un courant d'opinion très accentué se dessine dans les Etats du roi Charles en faveur des «trères opprimés».

Protestations platoniques, sans doute, récriminations vaines, qui n'empêchent nullement les Hongrois de marcher droit à leur but et d'accomplir leur œuvre d'assimilation. Qui sait, pourtant, si le succès de leur entreprise n'est pas plus apparent que réel, et si un avenir prochain ne se chargera pas de leur prouver qu'ils ont fait fausse route ?

(Le Gaulois)

A. de Maugny.

INFORMAȚIUNI

La serbările dela Reșinari întru memoria Metropolitului Șaguna, d. Dr. Al. Mocioni a rostit un discurs care a fost foarte mult remarcat peste munți. Dăm aci un scurt resumat din el :

«Din mult agitatul trecut al poporului român se ridică în relief în deosebi două fapte însemnate. Biserica a fost în tot de-

cursul unui șir lung de secoli sinistri, și în timpurile cele mai desperate, pururea unicul și ultimul adăpost al poporului român; iar poporul român secularele sale strîmtoriri le-a suferit în deosebi pentru statornicia sa, cu care a ținut strîns și firm la biserică sa strămoșească. În aceste două fapte istorice se manifestă sănătosul instinct vital al poporului român; iar în manifestarea seculară a acestui instinct apare însuși geniul Românismului. Spiritul creștinismului ortodox, contopit cu spiritul anticei culturi romane — această sintesă psihică — constituie geniul Românismului. De aci putem cuprinde ideea biserici naționale în toată însemnătatea ei: Biserica națională este partea integrantă, indisolubilă a Românismului genuin. Nu este deci mirare, dacă biserica română și poporul român, de cînd sunt, una se simt, dacă durerile și bucuriile lor pururea împreună le simt. Intr'adevăr — fie că catolicismul și calvinismul a strîmtorat poporul pentru ortodoxia sa, fie că grecismul și slavismul au știrbit caracterul național al bisericii, pururea Românismul a fost atacat în nervul său vital; iar ruptura istorică a elementelor sale psihice, indisolubile — Românismul a resimțit-o drept ca o dureroasă vivisecțiune. Pricepem deci de ce biserica națională a fost, este și va rămînea în veci condițiunea de viață a poporului român. În acestea culminează spiritul genuin al Românismului, spiritul, care precum vedem isvorește din sorgintea nescată a însuș sănătosului instinct vital al Românismului.»

Primim dela Viena, din cercuri în măsură de a fi bine informate, știrea că contele Thun ar avea într'adevăr un plan definitiv de federalizare a Austriei și că acest plan va fi realizat în cel mai scurt timp.

Nu se știe însă dacă acest federalism va avea caracterul provinciilor istorice sau va prevedea o delimitare și nouă grupare autonomă a naționalităților.

Tot din acele cercuri ni se mai comunică, că guvernul maghiar, ne avînd în cotro, va trebui să primească o nouă prelungire provizorie a compromisului economic cu Austria.

Le Courier de Budapest et d'Orient publică, sub titlu «Les Nationalités en Hongrie» un lung articol, în care caută să dovedească pretinsa solitudine a guvernului unguresc de a înainta cultura Românilor din Transilvania cerînd pe seama lor școale de Stat și comunale.

Articolul e scris cu multă perfidie și e menit a duce în rătăcire pe cei ce țin ca soarta Românilor transcarpatini să fie ameliorată.

Ziarele de peste munți aduc știrea, că Impăratul Franz Josef a sancționat legea pentru întregirea salariilor preoților confesiunilor necatolice.

Această lege este o nouă lovitură adusă clerului ortodox. Sub pretextul de întregirea lefilor preoțești, din casa Statului, guvernul maghiar impune o serie de condițiuni vexatorii clerului ortodox și protestant.

Sancționarea a produs o vie agitație între Români din Ardeal.

Tribuna, anunțînd știrea, scrie:

«Ast-fel dară, s'a încheiat și această campanie cu triumful guvernului, constituind o nouă lovitură asupra bisericii române gr.-or. Archiepiscopii noștri s'au luptat îndesert. Glasul lor a răsunat în pustiu. Întrebarea e:

— Quid nunc?»

Telegraful Român, organul metropolitului Miron Romanul, se arată de asemenea foarte îngrijit, de noua lege și cere clerului român să ia măsuri.

Din Cîmpeni, Transilvania, se scrie că în zilele de 8 și 9 Iulie a fost tîrg la țară în localitate. Înainte de tîrg, s'a lătit printre Maghiarii de Cîmpeni, fama că Români pregătesc revoluție și au să prăpădească pe toți Ungurii.

Zvonul s'a iscat între femei. Unele d-ne s'au și gătit să plece din Cîmpeni într'alte părți. Altele au inzistat grozav pe lîngă bărbații lor, tot slujbași să mijlocească aducerea miliției, care să le păzească.

Toate organele administrative s'au pus în mișcare. Au umblat din casă în casă pe la mai mulți Români din Cîmpeni, să găsească firele revoluției, ce au visat. Nimic însă, nici urmă n'au găsit.

Fruntașii români din împrejurimi, auzind despre spaima ce și-au făcut-o ungurii, au intervenit la autorități ca să ceară explicații, voind să afle ce bănueli criminale au.

N'au putut afla nimic. Autoritățile au luat dispoziții în secret. Pe ziua de tîrg, 30 de geandarmi s'au concentrat în Cîmpeni, dar firește fără nici un rost. N'a avut nici unul nimic de lucru.

Tîrgul a decurs și a trecut în linște, iar ungurii au rămas cu frica.